

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Hugvísindasvið

Jón Oddur og Jón Bjarni – íslenskir tvíburar

*Pýðing á pólsku á hluta af Jóni Oddi og Jóni Bjarna
eftir Guðrúnu Helgadóttur*

Ritgerð til BA-prófs í Íslensku sem öðru máli

Malgorzata Lojewska

Maí 2013

Háskóli Íslands
Hugvísindasvið
Íslenska sem annað mál

Jón Oddur og Jón Bjarni – íslenskir tvíburar

Pýðing á pólsku á hluta af Jóni Oddi og Jóni Bjarna
eftir Guðrúnu Helgadóttur

Malgorzata Lojewska

Kt.: 250678-2669

Leiðbeinandi: Margrét Jónsdóttir

Maí 2013

ÁGRIP

Í þessari ritgerð er tekist á við það að þýða af íslensku á pólsku hluta skáldsögunnar *Jón Oddur og Jón Bjarni* eftir Guðrúnu Helgadóttur. Ritgerðinni er skipt í tvo meginkafla. Í fyrri hlutanum er rætt um þýðingarfræði og helstu vandamálin við að þýða mál sem ekki er móðurmál manns. Þessi umræða er fræðileg. Seinni hlutinn er svo þýðingin sjálf.

Fyrri hluti ritgerðarinnar er í fjórum köflum. Fyrst er inngangur þar sem höfundur og verkið eru kynnt. Í öðrum kafla er fjallað um helstu hugtök þýðingarinnar, þýðingarferli, þýðingaraðferðir og greiningu textans. Einnig er talað um þýðingarfræðinga og kenningar þeirra. Í þriðja kafla er gerð grein fyrir ýmsum vandamálum sem komu upp við þýðinguna. Í fjórða kafla eru lokaorð þar sem allt efnið er tekið saman. Seinni hlutinn er þýðingin af níu köflum úr bókinni.

Hvers vegna þýddi ég bókina um Jón Odd og Jón Bjarna? Svarið við því er einfalt. Hún er mjög skemmtileg og spennandi. Þegar ég las hana fyrsta skipti þá hló ég upphátt. Þetta fannst mér áhugavert efni til BA- ritgerðar. Markmið þessarar ritgerðar er að sýna í hverju munurinn á milli þessa tveggja tungumála, íslensku og pólsku, liggur. Til að styðja það sýndi ég mörg dæmi og útskýrði hvernig þýðingin hljómar. Ég reyndi að þýða efni frumtextans á réttan hátt og breyta ekki boðskap bókunarinnar. Bæði þýðingin og greining textans eru mjög athyglisverð fyrir alla þá sem hafa áhuga á tungumálum. Verkefnið hjálpaði mér við að auka þekkingu mína á báðum tungumálunum.

EFNISYFIRLIT

ÁGRIP	4
1. KAFLI INNGANGUR	6
1.1 Inngangur.....	6
1.2 Um höfundinn og verkið.....	6
1.3 Um verkið.....	7
2. KAFLI UM ÞÝÐINGAR	8
2.1 Inngangur.....	8
2.2 Hvað er þýðing?.....	8
2.3 Þýðingarferli.....	10
2.4 Þýðingaraðferðir.....	11
2.5 Flokkun texta.....	14
2.6 Hvað er jafngildi?.....	15
2.7 Um þýðinguna.....	17
3. KAFLI ÞÝÐINGARLEG VANDAMÁL	18
3.1 Inngangur.....	18
3.2 Fallbeyging.....	18
3.3 Nöfn: eiginnöfn og staðarheiti.....	19
3.4 Málfræðileg vandamál.....	19
3.4.1 Orðaröð.....	19
3.4.2 Persónufornöfn.....	20
3.4.3 Greinir.....	21
3.4.4 Viðtengingarháttur.....	22
3.4.5 Samtengingar.....	23
3.5 Orðmyndun.....	23
3.6 Sérstök orðfræðileg/menningarleg vandamál.....	25
3.6.1 Orð í föstum samböndum.....	25
3.6.2 Áttaorð.....	26
3.7 Menningarleg vandamál.....	26
3.8 Orð – orðfæri.....	27
3.9 Niðurlag.....	28
4. KAFLI LOKAORÐ	29
HEIMILDASKRÁ	30
ÞÝÐING Á PÓLSKU	32

1. KAFLI

INNGANGUR

1.1 Inngangur

Markmið mitt með þessari ritgerð er að gera grein fyrir þýðingu minni á nokkrum köflum úr bókinni *Jón Oddur og Jón Bjarni* eftir Guðrúnu Helgadóttur en líka greinargerðinni sem fylgir þýðingunni. Ritgerðin skiptist í tvennt. Fyrri hlutinn er fræðilegur en í seinna hlutanum er svo þýðingin sjálf sett fram.

Helstu ástæður fyrir vali mínu á bókinni *Jón Oddur og Jón Bjarni* eru þær að hún er mjög spennandi og myndin. Húmorinn í henni er mjög skemmtilegur. Málið er líka skemmtilegt og textinn er ekki erfiður. Auk þess hefur hún aldrei verið þýdd á pólsku..

1.2 Um höfundinn og verkið

Höfundur bókarinnar, Guðrún Helgadóttir, er vel þekkt bæði fyrir rit- og stjórnmalastörf á Íslandi.¹ Hún var alþingismaður frá 1979-1995 og forseti Alþingis 1988-1991, fyrst kvenna til að gegna því embætti. Bókin um Jón Odd og Jón Bjarna var fyrsta bókin hennar og kom hún út árið 1974. Þetta var fyrsta bókin af þremur um tvíburabæðurna, Jón Odd og Jón Bjarna. Þær hafa verið endurútgefnar mörgum sinnum og eru vinsælustu barnabækur sem komið hafa út á Íslandi. Einnig hefur verið gerð kvikmynd sem er byggð á bókunum.

Bækur Guðrúnar hafa fengið góða dóma heima og erlendis og verið þýddar á fjölmörg tungumál. Mennt hafa skipað henni á bekk með barnabókahöfundum á borð við t.d. Astrid Lindgren.² En hvað gerir það að verkum að bækur hennar eru svona vinsælar? Svarið er mjög einfalt. Sögur Guðrúnar bera alltaf með sér góðan boðskap og eru skrifaðar út frá sjónahorni barnsins. Þess vegna eru þær skemmtilegar og hafa elst vel.³

Bókin *Jón Oddur og Jón Bjarni* fjallar um sex ára tvíbura sem bera sömu nöfn. Þeir búa í blokk í Reykjavík ásamt fjölskyldunni sinni. Í sögunni er líka fjallað um ráðskonuna Soffiu og ömmu dreka. Bókin skiptist í 18 stutta kafla sem lýsa skemmtilegum atburðum í lífi strákanna.

---

¹ Upplýsingar um líf og störf Guðrúnar eru af vefnum www.rsi.is

² Upplýsingar eru af vefnum www.forlagid.is

³ Upplýsingar eru af vefnum www.mennta.hi.is

1.3 *Um verkið*

Eins og áður sagði er ritgerðinni er skipt í tvo aðalhluta. Fyrri hlutinn skiptist í fjóra kafla en sá síðari er þýðing nokkurra kafla bókarinnar yfir á pólsku. Í öðrum kafla verður fjallað um þýðinguna og fræðileg hugtök. Helstu aðferðir sem notaðar eru í ritgerðinni verða kynntar. Einnig talað er um fræðimenn á sviða þýðinga og kenningar þeirra. Þriðji kafli segir frá vandamálum í þýðingunni. Rætt verður um tvenns konar vandamál: málfræðileg og menningarleg. Vandamálin eru kynnt með dæmum og sagt er frá því hvernig best þótti að leysa þau. Í fjórða kafla eru lokaorð þar sem allt efnið er tekið saman. Eftir fjórða kafla kemur heimildaskrá. Seinni hluti ritgerðarinnar er þýðing á níu köflum úr bókinni *Jón Oddur og Jón Bjarni*.

2. KAFLI

UM ÞÝÐINGAR

2.1 Inngangur

Í þessu kafla verður rætt um þýðingar á fræðilegan hátt. Fjallað verður sérstaklega um hugtökin *þýðing* og *jafngildi*. Talað verður almennt um þýðingaraðferðir og flokkun texta. Gerð verður grein fyrir kenningum þýðingafræðinganna Jakobson, Nida, Newmark, Schleiermacher, Snell-Hornby, Reiß og hlutverksstefnu Vermeer.

2.2 Hvað er þýðing?

Menn hafa velt þessu fyrir sér hvað hugtakið *þýðing* táknar. Til að finna svarið er nauðsynlegt að skoða merkingu orðsins. Í *Íslenskri orðabók* (2007:1231) merkir orðið *þýðing*:

- (1) útleggja, snúa texta úr einu máli á annað, endursegja á öðru máli sömu hugsun og tjáð er á fyrri málinu.

Til að skilja betur hvað átt er við með þýðingu þarf að gera sér grein fyrir merkingu hugtaksins í mismunandi tungumálum. Samkvæmt Ástráði Eysteinssyni (1996:25) er orðið *yfirfærsla*, eða sögnin *yfirfæra*, notað um þýðingar í mörgum tungumálum t.d. á dönsku („over-sætte“) eða á ensku („trans-late“). Í íslensku er til sambærileg sögn, þ.e. *yfirfæra*. Jón G. Friðjónsson (2006:1) segir að hún sé notuð í annarri merkingu, t.d. *yfirfærð merking* ‘óbein merking’. Sögnin *þýða* merkir ‘merkja, útskýra, útlista’ og er hún dregin af stofninum *þjóð*, og merkir því ‘skýra e-ð fyrir fólki/þjóð’. Ástráður Eysteinsson (1996:25) vitnar til orðsifjabókar Ásgeirs Blöndals Magnússonar en þar (1989:1207–1208) segir að sögnin *þýða* merki upprunalega ‘gera þjóðinni skiljanlegt’.

Hvað er þá þýðing? Þýðing er ekkert annað en færsla texta úr einu tungumáli á annað til að ná ákveðnu markmiði. Ástráður Eysteinsson (1996:27–28) tekur upp skýringu Roman Jakobson sem gerir greinarmun á þrenns konar þýðingum í ritgerð sinni *On Linguistic Aspects of Translation*:

- (2) a. Þýðing innan tungumálsins („intralingual translation“), þ.e. þegar tiltekin boð eru endurflutt í sama málkerfi, til dæmis þegar einhver saga er endursögð og löguð að breyttum aðstæðum en sama tungumál notað.
- b. Þýðing milli tungumála („interlingual translation“), þ.e. flutningur merkingar af einu tungumáli á annað.
- c. Þýðing milli táknkerfa („intersemiotic translation“), þar sem boð eru endurflutt með öðrum táknmiðli, til dæmis þegar rituð saga er flutt sem látbragðsleikur. Kvikmyndun skáldsögu væri einnig dæmi um táknkerfisþýðingu, en þar flækist málið vegna þess að tungumálið er notað ásamt myndmiðlinum og jafnvel tekin samtöl beint úr skáldsögunni, auk þess sem oft er einnig notuð tónlist (sem einnig býr yfir þýðingargildi af þessu tagi).

Jakobson segir að öll þrjú þýðingahugtökini beri með sér vanda og geti aldrei verið samsvarandi á milli tungumála. Í heiminum eru mismunandi tungumál með ólíkum reglum og málvenjum. Það er ekki alltaf hægt að endursegja orð nákvæmlega og þess vegna þarf að breyta orðalagi, setningaskipan eða jafnvel sleppa hluta af setningum. Þetta er eitt af því sem rætt verður í þriðja kafla þessarar ritgerðar.

J. C. Catford (1965:20) skilgreinir hugtakið þýðing í bókinni *A Linguistic Theory of Translation*. Hann segir að í þýðingu sé skipt á texta á einu máli og jafngildum texta á öðru. Í b. er textinn í þýðingu Jóns G. Friðjónssonar (2006:9):

- (3) a. The replacement of textual material in one language (SL) by equivalent textual material in another language (TL).
- b. Þýðing felur í sér að skipt er á textaefni í tilteknu máli (frummáli) og samsvarandi (jafngildu) textaefni í öðru máli (þýðingarmáli) [SL = Source Language = frummál; TL = Target Language = þýðingarmál]

Flutningur texta á milli tungumála getur verið mismunandi og samsvörun ekki fullkomin. Tveir textar á tveimur tungumálum geta ekki verið fullkomlega jafngildir. Þess vegna er hægt að velja um mismunandi erfiðleikastig. Tungumál eru menningarbundin og þess vegna er alltaf munur á milli þeirra. Eins og sagt var hér áður er þýðing einhverskonar endurgerð texta. Stundum t.d. er þetta gert til að endursegja texta fyrir börn eða ákveðinn hóp. Það er sá hópur sem kallast *markhópur*. Þýðingarmálið er einnig nefnt *markmál* eða *viðtökumál* en þýðingartextinn *marktætti*.

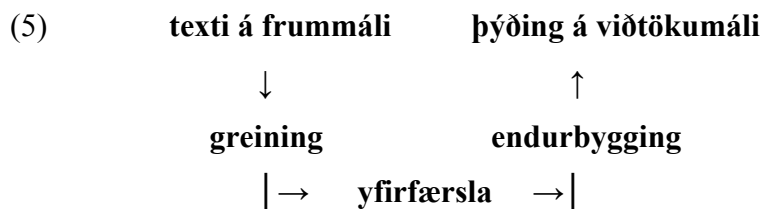
2.3 Þýðingarferli

Jón G. Friðjónsson (2006:10) fjallar um mörg líkön (módel) sem lýsa ferli í þýðingum á milli tungumála. Einfaldasta útskýringin er eftirfarandi:

- (4) sendandi > boð > viðtakandi = sendandi > boð > viðtakandi
rithöfundur > (frum)texti > lesandi = þýðandi > (þýddur)texti > lesandi

Jón segir að í þessu líkani sé þýðandinn í tvöföldu hlutverki, sem lesandi og þýðandi. Hann les frumtextann á frummálinu til að þýða hann yfir á marktecta markmálsins.

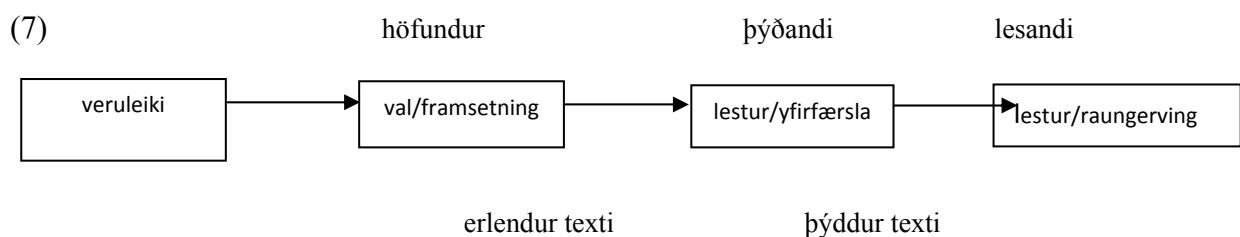
Ástráður Eysteinnsson (1996:107–108) birtir tvö líkön sem lýsa þýðingarferlinu. Það fyrra lítur svona út:

Jón G. Friðjónsson (2006:11) útskýrir þetta þýðingarferli á svohljóðandi hátt:

- (6) Vikið er að þremur mikilvægum þáttum án þess að þeim séu gerð frekari skil. Í fyrsta lagi er um að ræða greiningu á frumtextanum (merkingarleg greining; málfræðileg greining). Í öðru lagi er um að ræða yfirfærslu (snörun) þannig að boð höfundar komist til skila. Í þriðja lagi er um að ræða endurbyggingu eða endurgerð frumtextans á þýðingarmálinu og síðasta stigið er síðan aðlögun frumtextans að viðtökumálinu (þýðingin sjálf).

Hinu lýsir Ástráður Eysteinnsson (1996:108) á eftirfarandi hátt:

Þessi líkön segja að í þýðingarferlinu komi „annar texti“ sem reynir að vera jafngildur frumtextanum. Um þetta segir Ástráður Eysteinnsson (1996:108):

- (8) ...leitinn að jafngildi flytur okkur ekki rակleitt frá hvítu yfir í svart heldur þarf að ferðast um grátt svæði, sem er einskonar taugakerfi þýðingarinnar.

Það er þetta gráa svæði sem býr til tengingu á milli tveggja merkingarheima. En það er athyglisvert að hér nefnir Ástráður jafngildi. Um það verður nánar rætt í 2.6.

2.4 Þýðingaraðferðir

Þýðingar auka skilning okkar á öllu því sem er nýtt og ókunnugt og gera okkur fært að færa okkur á milli staða. Þær opna hugsun að tungumálum og menningu alls heimsins. Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson fjalla um kunnáttu þýðandans í bók sinni *Um þýðingar* (1988:11). Samkvæmt þeim má skipta lágmarkskröfur til þýðanda í þrjá liði. Þær eru:

- (9) a. Kunnáttu í málinu sem þýtt er.
b. Þekking á efninu sem verið er að fjalla um.
c. Færni í því að skrifa lipurlega og skýrt á heimamálinu.

Þetta eru aðeins lágmarkskröfur en margt fleira skiptir miklu máli. Þýðandi þarf að gera sér grein fyrir mismunandi þýðingaraðferðum. Vandamál hans er hvort þýða skuli orðrétt (literally) eða frjállega (freely) svo að vitnað sé til Jóns G. Friðjónssonar (2006:11). Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson (1988:69) telja að eftirfarandi sé nauðsynlegt:

- (10) Nauðsynlegt er að gæta þess að sama þýðingaraðferð hæfir ekki öllum textum. Stundum nægir að endursegja aðalatriði textans, í öðru tilvikum hentar betur að fylgja frumtextanum býsna náði í fyrstu atrennu, leggja áherslu á að allt efni komist til skila og íslenska svo textann í annarri umferð. Loks getur þurf að huga misjafnlega mikið að blæ og formi textans.

Tilgangur þýðanda er að koma merkingu og innihaldi frumtexta til skila með eðlilegum hætti á markmál. Því er það mikilvægt að hann hafi á valdi sínu ýmsar aðferðir við að það að þýða og miða þær við aðstæður hverju sinni.

Jón G. Friðjónsson (2006:13-15) fjallar um 8 mismunandi þýðingaraðferðir sem P. Newmark (1988:45–47) greinir á milli:

(11) a. **Áhersla lögð á frummálið (SL)**

1. Frá orði til orðs (word- for- word translation)
2. Orðrétt þýðing (literal translation)
3. Kórrétt þýðing (faithful translation)
4. Þýðing á grundvelli merkingar (semantic translation)

b. **Áhersla lögð á þýðingarmálið (TL)**

5. Aðlögun (adaptation)
6. Frjáls þýðing (free translation)
7. Eðlileg þýðing (idiomatic translation)
8. Þýðing á grundvelli tjáningar (communicative translation)

Jón G. Friðjónsson (2006:13–14) skilgreinir þessar þýðingaraðferðir á eftirfarandi hátt:

- (12)
1. Frá orði til orðs er þýðing á milli lína (back-translation, baklæg þýðing). Orðaröð frummáls er haldið og einstök orð eru þýdd á grundvelli orðabókarmerkingar.
  2. Orðrétt þýðing (literal translation). Orðskipunum frummáls er breytt í nánustu samsvaranir í þýðingarmálinu og einstök orð eru þýdd beint.
  3. Kórréttar þýðingar (faithful translation). Með kórréttri þýðingu er leitast við að nákvæm merking frumtextans komist til skila án þess að reglur þýðingarmálsins séu beinlínis brotnar.
  4. Þýðing á grundvelli merkingar (semantic translation). Þessar þýðingar víkja frá kórréttum þýðingum að því leyti að þar er meira tillit tekið til fagurfræði þýðingarmálsins.
  5. Aðlögun (adaptation) felur í sér að þýtt er 'frjálslega', t.d. við þýðingu leikrita og bundins máls. Meginstefjunum er haldið, persónum og fléttum, en textinn er staðfærður og aðlagður að menningarumhverfi þýðingarmálsins.
  6. Frjáls þýðing (free translation). Megináhersla er lögð á að koma efninu til skila en ekki umbúðunum, þ.e. merkingu frumtextans en ekki stíl hans.

7. Eðlileg þýðing (idiomatic translation). Megináhersla er lögð á að koma boðskapnum til skila en þó er ekki skeytt um nákvæma þýðingu, oft notuð orðatiltæki og föst orðasambönd sem ekki eiga sér samsvörun í frumtextanum.
8. Þýðing á grundvelli tjáningar (communicative translation). Með þýðingu á grundvelli tjáningar er leitast við að þýðing frumtextans komist að öllu leyti til skila jafnframt því sem merkingin verður að koma fram í eðlilegum búningi á þýðingarmálinu.

Eftir frekari greiningar komst Newmark (1988:47) að því að hægt er að skipta þýðingaraðferðum í tvo meginflokkka og fer skiptingin eftir því hvort áherslan er lögð á frummálið eða þýðingarmálið. Samkvæmt Jóni G. Friðjónssyni (2006:15) þessar tvær þýðingaraðferðir eru eftirfarandi:

- (13) a. Þýðing á grundvelli merkingar (semantic translation)
- b. Þýðing á grundvelli tjáningar (communicative translation)

Þessar þýðingaraðferðir eru andstæðar og til að útskýra muninn á milli þeirra þarf að skoða málhæfni lesandans. Þýðing á grundvelli merkingar er afstæð við málhæfni höfundar frumtextans. Þessi þýðing er einstaklingsbundin. Stíleinkenni höfundarins eins og t.d. orðatiltæki, nýyrði, líkingar varðveitast. Þýðing á grundvelli tjáningar miðast við málhæfni lesendur. Reynt er að koma sérkennum höfundar til skila. Setningar sem eru illa orðaðar eru lagfærðar eða umorðaðar. Meginatriði þýðingarinnar felast í því að koma boðskap frumtextans til skila. Þýðingin á að vera einföld, fáorð og á venjulegu máli.

Þjóðverjinn Friedrich Schleiermacher (sbr. Ástráð Eysteinnsson 1996:77) fjallar í ritgerð sinni *Um mismunandi þýðingaraðferðir* um tvær gerðir af þýðingum á milli tungumála. Það eru túlkun og eiginleg þýðing. Aðferðirnar sem „hinn eiginlegi þýðandi“ hefur um að velja eru tvær:

- (14) a. Hann getur flutt lesandann til höfundarins. Þýðandinn einbeitir sér að frumtextanum og gerir hann skiljanlegri og læsilegri fyrir lesandann. Hann reynir að bæta lesandanum skilninginn á frummálinu sem hann vantar. Megináhersla er lögð á frumtextann.

- b. Hann getur flutt höfundinn til lesandans. Þýðandinn einbeitir sér að þýðingarmáli og reynir að láta höfundinn tala eins og hann kunni markmálið. Megináhersla er lögð á þýðingarmál.

Schleiermacher segir að ekki megi blanda þessum aðferðum saman og þær útiloki hvor aðra. Hann bendir á að mismunandi aðferðir henti ólíkum bókmenntategundum og verkum.

Katharina Reiß (2004:160–171) segir að í greiningu frumtexta mikilvægt sé að finna merki um samskiptavirkni hans. Hún skiptir henni í tvo flokka. Annars vegar er innanmálsviðmið sem merkingarfræðilegt, orðfræðilegt, málfræðilegt og stílfræðileg. Hins vegar er utanmálsviðmið sem varðar aðstæður, viðfangsefni, tíma, stað, viðtakanda og sendanda. Einnig geta komið þýðandanum til hjálpar tilfinningarlegar vísbendingar á borð við kaldhæðni eða kímni. Þýðandi kys þýðingaraðferð í samræmi við hlutverk marktans.

2.5 Flokkun texta

Þegar þýðandi ætlar að þýða texta þarf hann að greina hann. Hverri textategund fylgja reglur af ýmsu tagi sem þýðandi þarf að kunna. Ástráður Eysteinnsson (1996:125–127) vísar til Mary Snell-Hornby sem hefur sett upp aðalkefni textategunda. Samkvæmt henni eru þrjár meginategundir þýðinga:

- (15) a. bókmenntaþýðingar
- b. almennar þýðingar
- c. sérhæfðar þýðingar

Allir flokkarnir eiga sér marga undirflokka. Hún flokkar t.d. biblíu-, kvikmyndapýðingar og ljóðapýðingar til bókmenntaþýðinga. Til almennra þýðinga teljast blaðatextar, auglýsingar og almennir upplýsingatextar. Hún telur að sérhæfðar þýðingar séu textar á sviði t.d. lögræði, hagfræði, læknisfræði, vísinda og tæknigreina. Í þessari tegund þarf þýðandi að hafa fagbundna- og svæðisbundna þekkingu.

Anthony Pym (2010:47) vísar til Katharinu Reiß sem flokkar texta í þrjá hópa samkvæmt því hlutverki sem þeim er ætlað í viðtökumeningunni:

- (16) a. upplýsandi texti (informative)
- b. tjáningartexti (expressive)
- c. virkjandi texti (operative)

Upplýsandi texti, t.d. leiðbeiningar, hefur raunverulegt svið og áhersla er lögð að innihaldið. Textinn miðlar efni, kemur með upplýsingum til skila og útskýrir inntakið. Form skiptir engu máli og er útlagt eftir þörfum. Textinn er tengdur við ákveðinn viðtakanda. Samskiptahlutverk frumtexta og marktenta eru þau sömu. Á hinn bóginn hefur tjáningartexti, t.d. ljóð, fagurfræðilegt svið og áhersla er lögð á formið. Inntakið skiptir máli en formið tekur við. Virkjandi texti, t.d. ávarp, er á sviði samræðunnar og áhersla er lögð á áhrif. Markmið hans er að kalla á viðbrögð. Þetta er ákall til að bregðast við.

Það er verk þýðandans að greina frumtextann og velja þýðingaraðferð í samræmi við samskiptahlutverk marktenta. Þá er það líka þýðandinn sjálfur sem ákveður hvort samskiptahlutverk frumtextans og marktenta eru þau sömu eða ekki.

Hver texti er þýddur í ákveðnum tilgangi. Hans J. Vermeer skilgreindi hugtakið *skopos* sem kemur úr grísku og stendur fyrir markmið, tilgang (2010:44). Anthony Pym (2010:45) vísar til Christiane Nord sem útskýrir hlutverksstefnu Vermeer á eftirfarandi hátt:

- (17) Each text is produced for a given purpose and should serve this purpose. The Skopos rule thus reads as follows: translate/interpret/speak/write in a way that enables your text/translation to function in the situation in which it is used and with the people who want to use it and precisely in the way they want it to function.

Það sem Nord á við með þessu er að í þýðingu á sér stað einhvers konar breyting á milli tveggja tungumála sem þarf að hafa áhrif á báða bóga. Á milli höfundar og lesanda skapast boðskipti. Ferli á sér stað við ákveðnar aðstæður. Skoposkenningin miðast við marktenta og viðtakanda. Hlutverk þýðanda er fyrst og fremst að gera sér grein fyrir markmiði textans og greina helstu upplýsingar sem þurfa að koma til skila.

2.6 Hvað er jafngildi?

Þýðing verður aldrei hið sama og frumtexti. Um þetta má vitna til ritgerðar Ástráðs Eysteinsonar, *Bókmenntir og þýðingar* (1984:24):

- (18) Hvaða viðmið getur þýðandi haft í huga ef hann er ófær um að segja það sama og hinn upphaflegi höfundur? Flestir þýðendur reyna, meðvitað eða ómeðvitað, að nálgast það sem nefnt hefur verið *jafngildi* (e. equivalence) og orðið hefur

grundvallarhugtak í þýðingafræðinni. Leggja ber áherslu á að þar er það ekki notað í neinni stærðfræðilegri merkingu. Í jafngildi felst að þýðandinn reynir að veita þeim „boðum“, er hann sendir frá sér, skírskotun sem samsvarar skírskotun hinna upphaflegu boða; hann kappkostar að láta þau gegna samsvarandi eða jafngildu *hlutverki* (e. function) í „nýjum“ texta á öðru máli.

Ástráður Eysteinnsson (1996:89–90) vísar til Eugene A. Nida, bandaríksk þýðingafræðingsing. Hann greinir að tvenns konar jafngildi í tímamótaverki sínu *Toward a Science of Translating* sem kom fyrst út árið 1964. Annars vegar *formlegt jafngildi* (formal equivalence), hins vegar *áhrifajafngildi* (dynamic equivalence). Skilgreiningin hans á formlegu jafngildi er eftirfarandi:

(19) Formlegt jafngildi beinir athygli að boðunum sjálfum, bæði formi þeirra og inntaki [...]. Frá þessum formlega sjónarhóli er þýðanda í mun að boðin í viðtökumálinu svari eins nákvæmlega og mögulegt er til hinna ýmsu þátta í frummálinu.

Með formlegu jafngildi er reynt að þýða frumtextann eins nákvæmlega og hægt er. Nákvæmi á að vera bæði í formi og merkingu. Það er frumtextinn sem skiptir máli og þess vegna þarf markttextinn að vera í samræmi við hann. Megináhersla er lögð á að koma einkennum frumtextans til skila. Á hinn bóginn skiptir lesandinn miklu máli í áhrifajafngildi. Nida segir að áhrifajafngildi byggja á:

(20) ... algjörlega eðlilegri framsetningu og reynir að setja viðtakandann í samband við hegðanamynstur sem ríkjandi er í hans eigin menningarsamfélagi; slíkt jafngildi krefst þess ekki að hann skilji menningarþætti í samhengi frummálsins til að skilja boð textans.

Aðalmál þýðandans er að reyna að ná sömu áhrifum á lesandann. Þýðandinn svipast um eftir því sem þjónar sama tilgangi og reynir umfram allt að setja hlutina í rétt menningarlegt samhengi. Þetta er leið til að fá viðbrögð við frumtextanum. Það þarf að endursegja og endurskapa sömu hugmynd á öðru máli en samt að tjá merkingu frumtexta.

Aðalmunurinn á jafngildunum er fólgin í því að í formlegu jafngildi er lögð áhersla á frumtexta en í áhrifajafngildi á markttexta.

Hugtakið jafngildi hefur verið mikið notað og margoft gagnrýnt. Ástráður Eysteinnsson (1996:93) vitnar til bandaríksks háskólakennara, James S. Holmes, sem sagði að „hugtakið jafngildi gæfi ekki rétta hugmynd um samband frumtexta og þýðingartexta og lægi of nálægt samsvörun. Í stað þess mætti nota hugtakið *pörin* (matching)“. Holmes sótti hugtakið í grein eftir Roy Harris.

2.7 Um þýðinguna

Í þessum kafla hef ég fjallað um eftirtalin atriði: merkingu orðsins þýðing, þýðingarferli, þýðingaraðferðir, flokkun texta og hugtakið jafngildi. Nú má spyrja hvernig þau tengjast verkefninu?

Í þýðingunni á *Jóni Oddi og Jóni Bjarna* hefur sú leið verið valin að flytja höfundinn til lesandans. Það hentaði betur að leggja áherslu á þýðingarmálið af því að bókin er ætluð börnum. „Bein“ þýðing á frumtextanum gæti orðið óskiljanleg fyrir markhópin sem í þessu tilfelli eru krakkar. Þýðandi þarf að hafa í huga að viðtakendur geta verið mismunandi eftir hæfileikum, þroskastigi en fyrst og fremst hafa menningarskilyrðin áhrif. Þau skipta miklu máli.

Samkvæmt greiningu Newmark var notuð sú þýðingaraðferð sem kallað er þýðing á grundvelli tjáningar sem miðuð er við málhæfi lesandans. Lögð var áhersla á boðskapinn sem færður var til lesanda á vönduðu þýðingarmáli. Marktextinn þurfti að vera einfaldur, þægilegur en einnig skemmtilegur og orðsnjall fyrir börn í markmenningunni – þarf að ná áhrifum á lesandann sem jafngilda þeim sem frumtextinn hefur. Hér í þessari þýðingu einbeittir þýðandinn sér að þýðingarmálinu. Um þetta verður vandlega rætt í kafla.3.

Margrét Tryggvadóttir (1999:113) fjallar um merkilegt eðli barnabóka. Það eru ekki börn sem velja og kaupa bækur. Þetta hlutverk tilheyrir fullorðnum. Börn langar að hlusta á sömu sögurnar oft en einu sinni. Þegar fullorðnum finnst bók ekki nóg skemmtileg reyna þeir að komast hjá því að lesa hana aftur. Höfundur og seinna þýðandi á barnabókum þarf að hugsa um tvo lesendur: börn og fullorðna. Margrét telur að verkefni barnabókapyðanda sé mjög krefjandi. Þetta finnst mér mikilvæg niðurstaða. Ég er sammála Margréti. Ég held að þýða fyrir börn sé alls ekki auðveldara en að þýða fyrir fullorðna. Hlutverk barnabóka er skapandi og upplýsandi. Þær geta t.d. kennt börnum tungumál, þróa ímyndunarafl.

Í næsta hluta ritgerðarinnar verður rætt um þýðingarleg vandamál sem fylgja þýðingu íslenska bókmenntatexta yfir á pólsku.

3. KAFLI

ÞÝÐINGARLEG VANDAMÁL

3.1 Inngangur

Ýmis vandamál koma upp við þýðingu af íslensku yfir á pólsku. Í þessum kafla ætla ég að greina þessi vandamál og segja frá því hvernig þau voru leyst. Jafnframt sýni ég fram á hversu ólík þessi tvö tungumál, íslenska og pólska, eru enda endurspeglast vandinn að miklu leyti í því. Þessi vandamál flokkast undir það sem ég kalla málfræðileg vandamál. Af öðrum toga eru þau mál sem ég kalla menningarbundin.

3.2 Fallbeyging

Íslenska og pólska eru mjög ólík tungumál. Íslenska er germanskt tungumál með fjórum föllum: nefnifalli, þolfalli, þágufalli og eignarfalli. Pólska er hins vegar slavneskt mál. Fallorðin, nafnorð, fornöfn og lýsingarorð, beygjast í sjö föllum, þ.e. nefnifalli, þolfalli, þágufalli, eignarfalli, staðarfalli og ávarpsfalli sé það talið með; raunar er ávarpsfallið ekki táknað málfræðilega heldur er það eingöngu hljómrænt og í riti er það táknað með upphrópunarmerki.

Staðarfall er fall sem á við um dvöl á stað. Meðal tungumála sem hafa staðarfall má nefna latínu. Í íslensku hefur þágufall tekið yfir notkun staðarfallsins. Eftirfarandi dæmi sýnir notkun á staðarfalli í þýðingunni þar sem þágufall stendur í frumtextanum:

- (21) a. ... með ömmu dreka í jeppanum í broddi fylkingar. (bls. 43)⁴
b. *Na czele całej grupy była babcia smok i jej dżip.*

Í þessari setningu um staðarfallsdæmið sýnt er hvernig fallið breyttist á milli tungumála. Nafnorð í frumtextanum stendur í þágufalli en í marktöxanum er í staðarfalli. Staðarfall stendur aldrei eitt og sér. Á undan því stendur forsetning sem í dæmi (21) b. er *na*. Staðarfallsmyndin *czele* væri í nefnifalli *czolo*.

---

⁴ Hér og eftirleiðis er vitnað í blaðsíðutal í útgáfu bókarinnar frá 2007.

3.3 Nöfn: eiginnöfn og staðarheiti

Nöfn manna og staða valda alltaf ákveðnum erfiðleikum í þýðingum. Þýðendur nota mismunandi aðferðir til að umgangast nöfnin. Flestir fræðimenn telja mannanöfn vera óþýðanleg. Þeir segja að þetta séu fastbundin menningarleg fyrirbæri sem erfitt sé að þýða á annað mál. Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson (1988:27) segja um þetta:

(22) Sjaldnast er ástæða til að „þýða“ mannanöfn beinlínis, nema þá að þau hafi einhverja sérstaka merkingu.

Í pólsku eru sumir íslenskir stafir ekki til; þess vegna þarf að laga þá að pólskri stafsetningu. Með þessari breytingu á nöfnum og staðarheitum verður auðveldara fyrir lesendur að lesa textann. Nauðsynlegt er líka að beygja þau í föllum á pólsku og þá bætist við ending. Allt þetta gerði ég til að nöfnin hljómuðu eðlilega á pólsku. Eftirfarandi tafla sýnir betur samanburð á milli tungumála:

Eiginnöfn á íslensku	Eiginnöfn á pólsku
Jón	Jon
Jóni Oddi (þgf.)	Jonowi Oddurowi (cel.)
Jóna	Jona
Soffía	Soffia
Staðarnöfn á íslensku	Staðarnöfn á pólsku
Þingvöllur/ Þingvellir	Thingvollur
Norðurmýri	Nordurmyri

Tafla 1: Samanburður á rithætti nafna í íslensku og pólsku

3.4 Málfræðileg vandamál

3.4.1 Orðaröð

Venjuleg eða sjálfgefin orðaröð í íslensku er frumlag – sögn – andlag. Orðaröðin er ekki eins sveigjanleg og í pólsku. Algengasta orðaröðin á pólsku er eins og í íslensku, þ.e. frumlag – sögn – andlag. Orðaröðin er þó miklu frjálssari í pólsku en íslensku og þess vegna er hægt að færa til orðin í setningunni eða jafnvel sleppa einhverju orði, nafnorðinu, andlaginu og meira að segja stundum sögninni. Setning getur byrjað á sögn og er þá frumlaginu sleppt. Skiptir þá

engu máli hvort frumlagið er nafn t.d. Jón eða nafnorð maðurinn eða bílstjórinn. Sem dæmi má nefna eftirfarandi setningu úr þýðingunni:

- (23) a. Hann *reis upp* ... (bls. 11)
b. reis upp
c. ‘*Zerwał się ...*’

Í pólsku hægt er að mynda setningu sem aðeins er með sögn og sagnfyllingu. Sem dæmi má nefna eftirfarandi setningu í þýðingu yfir á pólsku:

- (24) a. Hún *var unglingur*. (bls. 16)
c. *Była nastolatką*.

Í marktöxtanum er frumlaginu (hún) sleppt og setningin hefst á sögninni. Sögnin segir til um kyn og tölu geranda. Setningin hljómar þá eðlilegar á pólsku.

Eins og kom fram hér á undan er stundum hægt að sleppa persónufornafni. Þetta er gert til að forðast endurtekningu sérstaklega þar sem sagnir segja til um kyn og tölu geranda. Eftirfarandi dæmi sýnir þetta ágætlega:

- (25) a. *Þeir hentust niður stigann*. (bls. 44)
b. hentust niður stigann
c. ‘*Czmychnęli w dół schodami.*’

Í marktöxtanum er sleppt persónufornafni til að varast endurtekningu. Þetta er gert við hæfi markhópsins sem í þessu tilfelli eru pólsk börn.

Hér á undan hefur verið lýst þremur setningum þar sem hægt hefur verið að sleppa frumlaginu. Sögnin sem annars var í öðru sæti verður því í fyrsta sæti. Sagnir geta verið sjálfstæðar og þurfa hvorki að fylgja persónufornafni né frumlagi.

3.4.2 Persónufornöfn

Samkvæmt Ástu Svavarsdóttur og Margrėti Jónsdóttur (2009:21–22) geta persónufornöfn í íslensku vísað beint til einhvers í umhverfinu sem við sjáum eða þekkjum. Þær segja:

(26) Þessi orð eru kölluð fornöfn 3. persónu. Persónufornafni er skotið inn á undan mannsnafni þegar rætt er um einhvern kunnugan. Fornafnið er þá í sama kyni og falli og nafnið.

Eftirfarandi dæmi úr bókinni sýnir notkun á fornafni 3. persónu:

- (27) a. Hún er nú ágæt, *hún amma*. (bls. 26)
b. *Babcia* jest niczego sobie.

Í pólsku þýðingunni miðlar þessi setning ekki sömu tilfinningu og frumtextinn. Fornafninu, '*hún*' er sleppt til að forðast endurtekningu. '*Hún amma*' í orðréttri þýðingu á pólsku hljómar óeðlilega. Tilfinningalegt efni frumtextans kemst ekki til skila í marktöxtanum.

Málvenjur eru ólíkar eftir tungumálum og þess vegna þarf þýðandi að þekkja þær í báðum menningarheimum. Það var ekki hægt að koma upplýsingum sem eru innifaldar í frumtextanum til skila.

3.4.3 Greinir

Íslensk nafnorð, þ.e. samnöfn, taka með sér greini. Greinir tákna að nafnorðið sé ákveðið. Ákveðinn greinir er ekki til í pólsku og þess vegna er notað ábendingafornafn sem sett er fyrir framan nafnorðið sem það stendur með. Þessi aðferð er notuð til að leggja áherslu og sýna nákvæmni. Í þýðingu yfir á pólsku er því ekki hægt að tjá mun á því hvort nafnorð sem er þýtt með greini, sbr. B, eða ábendingafornafni, sbr. C.

(28)	A	B	C
	kona	konan	þessi kona
	kobieta	ta kobieta	ta kobieta

Í flestum tilfellum skiptir greinir engu máli í marktöxtanum og honum er sleppt. Þetta er gert þegar samhengi í textanum bendir til þess um hvað er talað. Nafnorðið stendur þá eitt og sér. Sem dæmi má nefna:

- (29) a. Jón Bjarni, sást þú tertuna? (bls. 8)
b. Jon Bjarni, widziałeś tort?

Dæmi (29) a. snýst um ákveðna tertu en í þýðingunni á pólsku (29) b. veit lesandinn að talað er um þessa tertu og þarf ekki endurtaka það.

Stundum skiptir greinir máli. Þá er nauðsynlegt að nota fornafn í þýðingu sem gefur til kynna um hvað er talað. Dæmi sem sýnir eftirfarandi notkun:

- (30) a. Höndin varð eldrauð. (bls. 11)
b. *Jego ręka była cała czerwona.*

Fornafnið *jego* segir lesanda hvaða hönd varð eldrauð og merkir 'hans hönd'. Þessi aðferð hjálpar viðtakanda að skilja textann og koma upplýsingum til skila.

3.4.4 Viðtengingarháttur

Viðtengingarháttur er ekki til í pólsku og því er framsöguháttur viðkomandi sagnar notaður. Þannig er ekki hægt að koma til skila þeirri sérstöku merkingu sem falist getur í viðtengingarhættinum. Í (31), A, eru nokkur dæmi með viðtengingarhætti en í B er framsöguháttarformið sýnt.

	A	B
(31) a.	<i>Gangi þér vel!</i>	<i>Gengur þér vel?</i>
b.	<i>Verði þér að góðu!</i>	<i>Verður þér að góðu?</i>
c.	Bréfið <i>berist</i> ráðuneytinu á morgun! (en ekki hinn daginn)	Bréfið <i>berst</i> ráðuneytinu á morgun. (mun berast)
d.	Ég heyri að þú <i>sért</i> góð kona.	Ég heyri að þú <i>ert</i> góð kona.

Í þýðingu á pólsku kæmust sambærileg einkenni frumtextans ekki til skila. Þar yrði að nota framsöguhátt til að reyna að ná sömu áhrifum á lesanda. Þannig myndu dæmin með sögninni *berast*, c., og *vera*, d., í A og B falla saman. Dæmi a. og b. í A verða þýdd á pólsku eins og óskir: *Powodzenia* (fyrra dæmið) og *Smacznego* (síðara dæmið). Jón G. Friðjónsson (2006:23) segir að í þessum tilfellum sé ekki um að ræða neina samsvörun á milli tungumála. Þetta eru íslenskt dæmi sem er ekki til í öðrum málum. Dæmi a. og b. í B verða þýdd sem spurningar, nákvæmlega eins og á íslensku.

Í (32) eru dæmi um skyldubundna notkun á viðtengingarhætti. Dæmi a. felur í sér óvissu og möguleika en b. endursegir það sem sagt hefur verið. Þetta kallast óbein ræða.

- (32) a. ... ég held að þetta sé vekjaraklukka ... (bls. 44)
- b. Myślę, że może to być budzik.
- c. Pabbi sagði þeim að þetta fjall hétu Vífilsfell og hann sagði líka að sér *fyndist* þetta vera kjánalegt tiltæki og eyðilegging á annars góðu fjalli. (bls. 20)
- d. Tata wyjaśnił im jak *nazywa się* ta góra. Powiedział, że według niego ten napis to głupi wybryk, który tylko niszczy tą piękną górę.

Setning c. varð að tveimur setningum á pólsku, sbr. d. Lengd setningarinnar fannst mér einnig vera vandamál. Ég skipti setningunni því í tvær styttri og notaði framsöguhátt. Mjög langar setningar sem eru þýddar beint á pólsku geta verið mjög ruglandi og skilningur á þeim ekki fullnægjandi. Einfaldar og stuttar setningar eru betri en langar og flóknar; þær komast betur til skila. Þetta þarf þýðandi að hafa í huga þegar hann tekur ákvörðun hver sé viðtakandi marktíðans.

3.4.5 Samtengingar

Annað vandamál sem kom í þýðingunni voru samtengingar. Sumar setningarnar byrjuðu með samtengingum. Ég neyddist þá til að breyta setningunum, umorða þær eða jafnvel sleppa samtengingunni. Pólska leyfir nefnilega ekki að byrja setningu með slíkum orðum. Sem dæmi má nefna:

- (33) a. Og þá skildi hann allt. (bls. 11)
- b. Wtedy wszystko zrozumiał.

Þar sem pólska leyfir ekki að byrja setningu með samtengingunni var henni sleppt í marktíðanum.

3.5 Orðmyndun

Samsett orð af ýmsum toga eru tíðari í íslensku en í pólsku. Hér verða tvö orð úr textanum tekin til umfjöllunar. Annað er *krakkaskari*. Orðið er gert af tveimur sjálfstæðum rótum, *krakk-* og *skar-*. Hitt orðið er *happdrættisvinningur*. Orðið er gert úr tveimur orðum, *happdrætti* og *vinningur*. Orðið *vinningur* er afleitt, myndað með viðskeytinu *-ing* og rótinni *vinn-*. Orðið *happdrætti* er gert úr orðinu *happ* og *drætti* sem er rótin *drátt-* og viðskeytið *-i*.

Sé gengið út frá greiningu Eiríks Rögnvaldssonar (1990:27); sjá líka Guðrúnu Kvaran (2005:147), er orðið *krakkaskari* samsett en myndun orðsins *happdrættisvinningur* kölluð afleidd samsetning.

Mjög sérkennandi fyrir höfundinn, Guðrúnu Helgadóttur, er notkun hennar á áhrifamiklum lýsingar- og atviksorðum sem hafa sterka merkingu. Þetta er gert til að hjálpa lesandanum að sjá ljóslifandi myndir og að viðhalda athygli hans. Lýsingarorðin og eitt atviksorðanna fá herðandi merkingu með sérstökum forliðum. Eiríkur Rögnvaldsson (1999:27) segir um þessa forliði að þeir hafi oft misst upprunalega merkingu sína en séu notuð, einkum í talmáli, til áhersluauka.

(34) a.	lýsingarorð	atviksorð
	<i><u>blindfullur</u></i>	<i><u>eldsnema</u></i>
	<i><u>bráðskemmtilegur</u></i>	
	<i><u>dauðpreyttur</u></i>	
	<i><u>eldrauður</u></i>	
	<i><u>hálfúsir</u></i>	
	<i><u>steinsofandi</u></i>	

Sum orðin er mjög erfitt að þýða með einu orði á pólsku. Stundum þarf að umorða orð með setningu og þýða með því að lýsa hvernig hlutur er með t.d. lýsingarorði eða nafnorði. Dæmi:

(35)	<i><u>steinsofandi</u></i>	<i>sofandi</i> eins og <i>steinn</i>	<i>spal jak kamień'</i>
	<i><u>eldrauður</u></i>	<i>rauður</i> eins og <i>eldur</i>	<i>czzerwony jak burak</i>
		eða <i>mjög rauður</i>	<i>bardzo czerwony</i>
	<i><u>eldsnemma</u></i>	<i>mjög snemma</i>	<i>bardzo wcześnie</i>
	<i><u>bráðskemmtilegur</u></i>	<i>mjög skemmtilegur</i>	<i>bardzo zabawny</i>

Höfundurinn notar mikið af fjölbreyttum lýsingarorðum og þess vegna eru lýsingarnar í bókinni mjög lifandi. Þetta er gert vegna markhópsins sem bókin er ætluð. Það er mjög auðvelt fyrir lesanda að sjá það fyrir sér sem um er rætt.

3.6 Sérstök orðfræðileg/menningarleg vandamál

3.6.1 Orð í föstum samböndum

Eitt helsta vandamálið sem kom upp var þýðingin orðatiltækja, orðasambanda og málshátta. Orðtök, málshættir og líkingar eru vel þekkt vandamál fyrir þýðendur. Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson (1988:40) útskýra orðin á eftirfarandi hátt:

- (36) Málshættir eru fullkomnar setningar eða málsgreinar og fela oft í sér einhverja meginreglu eða lífsspeki. Orðtök eru aftur á móti föst orðasambönd í óeiginlegri merkingu. Málshættir eiga það hins vegar sameiginlegt með orðtökum að merking einstakra orða innan þeirra er yfirleitt ekki bókstafleg og málshátturinn hefur í raun aðeins merkingu í heild sinni. Stundum felst lífsspeki hans eða meginregla í nokkurs konar líkingu.

Í orðasamböndum, orðatiltækjum og málsháttum getum við séð menningarlegan mun á milli þessa tveggja tungumála. Sumt er hægt að þýða beint en ekki allt af því að tungumál er hluti af menningu. Oft er hægt að finna sambærileg orðatiltæki á pólsku með sömu merkingu eða setja textann í „annan búning“. Um jafngildi í þýðingum var rætt í kafla 2.6. Nauðsynlegt er að gæta þess að þýða orðasambönd ekki orð fyrir orð og umhugsunarlaust heldur kanna hver hin rökleg merking er í raun og veru. Þess vegna þarf stundum að finna heppilegan staðgengil. Dæmi um menningarmunur á milli þessa tveggja tungumála má t.d. sjá hér:

- (37) a. Betri er belgur en barn. (bls. 53)
b. Prawda jak oliwa, zawsze na wierzch wypływa.

d. Oft má satt kyrrt liggja. (bls. 53)
e. Czasem lepiej jest zachować prawdę tylko dla siebie.

Í dæmi (37) b. er pólskt orðatiltæki sem hefur svipaða merkingu. Þýðingin í (37) e. er umorðun af því að samsvarandi orðatiltæki fannst ekki á marktungumálinu.

Til að finna réttan staðgengil þarf þýðandi að þekkja vel bæði tungumál. Þar má hann styðjast við góð hjálpartæki eins og t.d. orðabækur. Á hinn bóginn þarf hann að muna að allir textar eiga rætur í menningarumhverfi og þess vegna er nákvæm samsvörun ófinnanleg.

3.6.2 Áttaorð

Alengt er í íslensku að tengja áttir við ákvörðunarstað. Sem dæmi má nefna: *austur á Þingvöll*. Upplýsingarnar eru því á vissan hátt tvíteknar. Á pólsku er almennt sagt frá nöfnum á stöðum með því að sleppa áttaorðunum og því er sagt *á Þingvöll*. Áttaorð eins og *upp*, *niður*, *austur*, *norður* eru auðvitað til en notkun þeirra er því ekki samsvarandi. Í þýðingunni sleppti ég áttaorðum og notaði bara nöfn á stöðum. Dæmi um þetta eru eftirfarandi:

- (38) a. Og í dag ætluðu þau að fara *austur* á Þingvöll ... (bls. 15)
b. Dzisiaj właśnie zamierzali oni pojechać do Thingvoll.
c. En þegar þau komu *niður* Kambana ... (bls. 20)
d. W dole gór była słoneczna pogoda.

Eins og sjá má koma *Kambarnir* hvergi við sögu í þýðingunni. Um þá verður rætt nánar í 3.7. hluta þessarar ritgerðar.

Þessi notkun áttaorða er mjög sérstök fyrir íslensku og á vissan hátt má segja að hún falli undir menningarleg vandamál. En í næstu köflum verður einmitt fjallað um þau.

3.7 Menningarleg vandamál

Menningarleg vandamál er mjög erfitt að leysa af því að allir textar eiga rætur í menningarumhverfi. Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson (1988:36) fjalla um þessa tilteknu vandamál á þennan hátt:

- (39) Sérstakan gaum þarf að gefa að orðum sem eru svo nátengd menningu, siðum og venjum frummálsins að þau eru nánast óþýðanleg. Þeim verður ýmist að sleppa, reyna að finna staðgengla eða freista þess að þýða þau.

Í bókinni *Jón Oddur og Jón Bjarni* eru mörg dæmi um menningabundin vandamál. Til að mynda það má nefna eftirfarandi setningar:

- (40) a. Stönsuðu í Grafningnum ... (bls. 24)
b. Það var keypt hjá L. H. Müller ... (bls. 25)

- c. En þegar þau komu niður Kambana ... (bls. 20)
- d. ... sögu sem hét ÁTJÁN BARNNA FAÐIR Í ÁLFHEIMUM. (bls. 26)

Dæmi í (40) b er úrelt þar sem búðin L. H. Müller er ekki lengur til í Reykjavík. Íslenskt barn skilur ekki þessa setningu. Grafninginn og Kambana þekkja flestir eða allir Íslendingar en í Póllandi ekki nokkur sála. Í þessum tilfellum tók ég þá ákvörðun að sleppa orðréttri þýðingu á frumtexta. Menningarlegt hlutverk gerir þetta óþýðanlegt og erfitt. Í þýðingu þarf að aðlaga innihaldið fyrir markmenninguna. Flutningur markttextans þarf að hljóma vel á pólsku. Textinn á að vera aðgengilegur og skiljanlegur þess vegna sleppti ég L.H. Müller, Kömbunum og Grafningi. Nafn um sögu sem allir Íslendingar, börn og fullorðnir, þekkja mjög vel þýddi ég orðréttri. Mér finnst að þetta sé áhugaverð lýsing fyrir markhópin.

3.8 Orð – orðfæri

Sum orð er hægt að þýða beint en þau eru tengd textanum á sérstakan hátt, t.d. *amma dreki*. Ég notaði orðrétta þýðingu og þýddi orðið *dreki* sem á pólsku er *smok*. Nafnið amma dreki kom út tali strákanna. Amma þeirra var *erindreki* (erindi + reki), ‘sá sem rekur erindi’. Þeir skiptu orðinu í tvennt erin + dreki og kölluðu ömmu - ömmu dreka af því hún talaði mikið og hátt. Útskýringin í íslensku er mjög myndin en á pólsku þýðir hún ekki neitt. Í slíkum tilfellum þarf þýðandi að hugsa víðar og sjá hlutina á margvíslegan hátt. Ég bjó til sögu um ömmu sem talaði í útvarpinu og hermdi eftir röddum. Strákunum fannst skemmtilegt þegar hún hermdi eftir dreka og þess vegna kölluðu þeir hana ömmu dreka.

Stundum var einnig erfitt að þýða einstök orð. Þá þurfti ég að velja staðgengil. Sem dæmi má nefna orðið *vegasalt* sem á pólsku er *huśtawka równowazna*. Þetta er meira „fræðiheiti“ og er erfitt að nota í þýðingu fyrir börnin. Ég tók ákvörðun að nota orð sem samsvarar orðinu *róla* í staðinn.

Athyglisvert er einnig það að Guðrún notar orð sem eru ekki notuð í daglegu tali. Þetta hjálpar börnum að auka orðaforða og biðja foreldra um útskýringar. Sem dæmi má nefna, sbr. *Íslenska orðabók* (2007):

- (41) a. dubba upp _{so}. ‘klæða e-n’ ‘spjara e-n’
- b. strokinn _{lh þt} ‘burstaður, vandlega greiddur’
- c. ból ‘rúm’
- d. feikilega

Dæmi (41b), *ból* er gamaldags orð sem er ekki lengur í notkun. Það var ekki hægt að nota formlegt jafngildi í þýðingunni og þýða með gamaldags orði. Markhópur markttextans eru börn og fyrir það er áhrifajafngildi betri kostur sem kemur til skila. Markttextinn á að vera skiljanlegur fyrir lesandans. Hann þarf að hljóma eins og hann væri saminn á markmáli og í markmenningu. Þýðandi þarf að þýða frumtexta með hliðsjón af hlutverki hans í markmenningu. Textinn er þýddur í ákveðnu samhengi. Markmið þýðanda er að miða áfram erindi frumtextans sem hefur svipað áhrif á lesanda markttextans.

Á hinn bóginn notar höfundurinn orð úr barnamáli og daglegu tali. Þetta er vísbending um það hver er viðtakandi textans og hvaða tilgangi hann þjónar. Óþýðanlegt og erfitt dæmi í þýðingunni er nafnið *Jói aðalhrekkjusvín*. Merkingin á íslensku er 'mesta hrekkjusvínið'. Ég notaði nafnið *Johannes en hrekkjusvín* þýddi ég með orðinu *lobuziak*. Þetta er barnamál og er ómögulegt að þýða nákvæmlega og þess vegna þurfti ég að nota orð með svipaðri merkingu. Orðið *barasta* merkir það sama og *bara* og er fyrst og fremst notað til að leggja áherslu. Dæmi um orð úr daglegu tali sem eru oft notuð í frumtextanum eru eftirfarandi: *afskaplega*, *rosalega*, *voðalega*, *óskaplega*. Öll eru atviksorð og standa með lýsingarorðum. Þau skerpa eða ákvarða nánar merkingu þeirra. Þau voru þýdd á pólsku með atviksorði sem samsvarar orðinu *mjög*.

Óþýðanlegt dæmi úr frumtextanum er orðið *búinapissa*, þ.e. búin(n) að pissa, sem er barnamálsframburður. Ég fann ekki staðgengla fyrir það í barnamáli í pólsku sem ég gat notað. Þess vegna þýddi ég með svipaðri merkingu til að fá jafngild og samsvarandi skilaboð. Sum orð eiga sér ekki nákvæma samsvörun í öðrum málum.

3.9 Niðurlag

Í þessum kafla ræddi ég um ýmis vandamál sem komu í ljós meðan á þýðingafarlinu stóð. Þeim skipti ég í tvo hópa. Ég talaði um málfræðileg vandamál eins og orðaröð, persónufornöfn, greini, viðtengingarhátt og samtengingar. Á hinn bóginn fjallaði ég um menningarleg vandamál í þýðingunni. Mér finnst þessi hluti miklu erfiðari en hinn. Þarna getum við séð hve ólík þessi tvö tungumál eru. Mjög oft þurfti ég að glíma við einstök orð og reyna að finna sambærileg orð í heimamálinu. Í kaflanum sýndi ég margbreytileg dæmi. Í þeim má sjá málfræði- og menningarmuninn á milli frummáls og markmáls. Hinsvegar er því lýst hvernig vandamál eru leyst.

4. KAFLI

LOKAORÐ

Í þessari ritgerð hefur verið fjallað um þýðingu á fyrstu níu köflunum úr bókinni *Jón Oddur og Jón Bjarni* eftir Guðrúnu Helgadóttur. Rætt var um hinn fræðilega þátt þýðingarinnar, helstu hugtök og kenningar sem varða þýðingafræðina. Einnig sagt var frá vandamálum sem komu upp á meðan þýðingaverkefninu stóð og hvernig þau voru leyst.

Verkefni mitt var mjög krefjandi, lærdómsríkt en hinsvegar mjög skemmtilegt. Bæði greining textans og svo þýðingin krefjast kunnáttu jafnt í frummálinu íslensku sem og markmálinu pólsku. Í þýðingaferlinu lærði ég að finna lausnir og staðgengla. Það hjálpaði mér að læra og skilja meira um þýðingarhugtök og greiningu texta sem er aðalatriði í þýðingaferli. Ég veit að tilgangur greiningarinnar er að velja rétta aðferð við þýðinguna og þess vegna var þýðingin unnin samkvæmt kenningu Nords sem kynnt var í öðrum kafla. Fyrst og fremst var frumtextinn greindur í þeim tilgangi að finna og skilja boðskap og tilgang textans. Þýðingaraðferðin sem var notuð í þýðingu var svokölluð þýðing á grundvelli tjáningar. Sú leið hentaði betur en sú aðferð sem kallast orðréttá þýðing af því að sú leið var ekki möguleg í öllum tilvikum. Einnig var þess gætt vandlega að þýða eins nákvæmlega og hægt var. Leitast var við af fremsta megni við að laga marktecta og koma honum til skila; þar var fylgt viðmiðunum Newmarks. Megináherslan í þýðingunni var lögð á að þýða hugmyndir frumtextans á rétt og skiljanlegt mál í markmenningunni: Marktectinn þurfti að hljóma vel á pólsku.

Jón Kalman Stefánsson (2012:38) þekktur rithöfundur, skrifaði grein um íslenska menningu og hlutverk þýðandans. Í henni segir hann að „án þýðenda væri ekki til neinar heimsbókmenntir“. Hann sagði jafnframt að hugmyndir, menning, þekking og margt fleira mundi aldrei berast út annars. Ég er svo sannarlega sammála þessu. Þýðandi er „brúarsmiður“ sem byggir tengingu á milli menningarheima. Þess vegna var verkefnið svo skemmtilegt og spennandi. Ég ætla að þýða bókina til enda og ef hægt er gefa hana út í Póllandi til að kynna betur íslenskar barnabækur og íslenska menningu. Ég vona að lestur hennar verði skemmtilegur bæði fyrir börn og fullorða í Póllandi og stuðli að skilningi milli þessara tveggja þjóða.

HEIMILDASKRÁ

- Ásgeir Blöndal Magnússon. 1989. *Íslensk orðsifjabók*. Orðabók Háskólans, Reykjavík.
- Ásta Svavarsdóttir og Margrét Jónsdóttir. 2009. *Íslenska fyrir útlendinga. Kennslubók í málfræði*. Málvísindastofnun Háskóla Íslands, Reykjavík.
- Ástráður Eysteinnsson. 1996. *Tvímæli. Þýðingar og bókmenntir*. Bókmenntafræðistofnun. Háskólaútgáfan, Reykjavík.
- Ástráður Eysteinnsson. 1984. Bókmenntir og þýðingar. *Skírnir* 158:24.
- Bartoszek, Stanisław. 2006. *Íslensk - pólsk pólsk - íslensk skólaorðabók*. Sjb ehf, Reykjavík.
- Bjarni Vilhjálmsson og Óskar Halldórsson. 1989. *Íslenzkir málshættir*. Önnur útgáfa með viðauka. Íslenzk þjóðfræði. Almenna bókafélagið, Reykjavík.
- Catford, J. C. 1965. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press, London.
- Eiríkur Rögnvaldsson. 1999. *Íslensk orðhlutafræði: Kennslukver handa nemendum á háskólastigi*. Málvísindastofnun Háskóla Íslands, Reykjavík.
- Gísli Skúlason. 2008. *Hagnýt skrif*. Mál og Menning, Reykjavík.
- Guðrún Helgadóttir. 2007. *Jón Oddur og Jón Bjarni*. Vaka-Helgafell, Reykjavík.
- Guðrún Kvaran. 2005. *Orð. Handbók um beygingar- og orðmyndunarfræði*. Íslensk tunga II. Almenna bókafélagið, Reykjavík.
- Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson. 1988. *Um þýðingar*. Iðunn, Reykjavík.
- Ingibjörg Axelsdóttir og Þórunn Blöndal. 1988. *Handbók um ritun og frágang*. Iðunn, Reykjavík.
- Íslensk orðabók*. 2007. Ritstjóri: Mörður Árnason. Fjórða útgáfa byggð á 3. prentun frá 2005 með allnokkrum breytingum. Edda útgáfa hf., Reykjavík.
- Íslensk samheitaorðabók*. 2012. Ritstjóri: Svavar Sigmundsson. Þriðja útgáfa. Forlagið, Reykjavík.
- Jón G. Friðjónsson. 2006. *Þýðingar*. Háskóli Íslands, Reykjavík.
- Jón Kalman Stefánsson. 2012. Gleymiskan hefur gleypst stærri bita en íslenska menningu. *Fréttatíminn*, 27. – 29. apríl, bls. 38.
- Kielar, Barbara Z. 1988. *Thumaczenia i koncepcje translatoryczne*. PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków-Łódź-Gdańsk.
- Lerner, Marion. 2011. *Glósur úr námskeiði í þýðingarfræði við Háskóla Íslands*.

- Margrét Tryggvadóttir. 1999. Setið í kjöltunni. Um myndbækur sem bókmenntaform, greiningu þeirra og sérstöðu íslenskra myndbóka. *Raddir barnabókanna*. Ritstjóri: Silja Aðalsteinsdóttir, bls. 113. Mál og Menning, Reykjavík.
- Newmark, Peter. 1988. *A textbook of translation*. Prentice- Hall International, New York.
- Pym, Anthony. 2010. *Exploring translation theories*. Routledge, London/New York.
- Reið, Katharina. 2004. Type, kind and individuality of text: Decision making in translation. Í *The Translation Studies Reader*. Ritstjóri: Venuti L., bls. 160–171. 2. útg. Routledge, London.

http://www.sjikip.us.edu.pl/pliki/ksiazki/anna_majkiewicz.pdf

http://rsi.is/rsi/leitarnidurstodur/nanar/Default.asp?cat_id=8778&ew_0_a_id=115063

<http://www.forlagid.is/?tag=gu%C3%B0run-helgadottir>

http://mennta.hi.is/vefir/barnung/kennari/kennhugm/jono_jonb.htm

<http://islandzki.pl/pl/slownik/>

<http://snara.is/>

ÞÝÐING Á PÓLSKU

Kiedy chłopcy poszli wcześniej spać, ponieważ mama miała gości

Jon Oddur i Jon Bjarni leżeli już w swoich łóżkach i nie mogli zasnąć. Czasami wydawało im się to potwornie nudne zajęcie, szczególnie wtedy, gdy mama tak bardzo śpieszyła się, aby ich ułożyć do snu. Oddychała wtedy bardzo szybko. Bracia wiedzieli, że ten pośpiech znaczyć mógł tylko jedno: mama spodziewała się gości. W tym pośpiechu zapomniała nawet przypilnować, aby Jon Bjarni umył zęby przed snem. Nie było żadnej nadziei, aby chłopcy zasnęli tego wieczoru.

- Jon Bjarni, czy mogę do Ciebie przyjść? - zapytał zakłopotany Jon Oddur. - Strasznie się nudzę.

Jonowi Bjarnemu też się nudziło, więc był szczególnie zadowolony z tej propozycji. Zawsze lepiej jest się bowiem nudzić we dwóch niż samemu.

- Mam straszny problem - powiedział Jon Bjarni.

- Dlaczego masz takie zimne stopy? - zapytał Jon Oddur.

- Wszystko przez mamę - odpowiedział Jon Bjarni. - Nie pomasowała mi stóp, jak leżałem wieczorem w łóżku. To wszystko jej wina. Nikt nam również nie poczytał. Myślę, że to przez to.

Smutni patrzyli w sufit.

- Jon Bjarni, widziałeś tort? Tort, którym zostaną poczęstowani goście?

- Widziałem. Próbowałem go nie zauważyć, ale się nie dało. Super tort bracie. Chciałbym być na miejscu gości.

Bracia zamilkli na chwilę. Nudziło im się coraz bardziej. Stopy Jona Bjarnego były również coraz to zimniejsze. W pewnym momencie na wpołśpiący Jon Bjarni podniósł się.

- Wpadłem na pomysł - patrzył prosto na Jona Oddura.

Zawsze, kiedy tak patrzył na Jona Oddura i myślał, jedno oko spadało mu w kierunku nosa. Był on odrobinę zezowaty na jedno oko. Miało to być kiedyś wyleczone, ale Jonowi

Oddurowi wydawało się to niekonieczne, ponieważ zawsze, kiedy Jon Bjarni robił zeza, coś zabawnego miało się wydarzyć.

- Wyjdziemy z pokoju - powiedział Jon Bjarni. - Wyjdziemy z pokoju i obejrzymy dokładniej tort.

Zakradli się do przedpokoju i wsunęli na nogi kapcie. Na palcach zakradli się do kuchni. Z pokoju gościnnego słyszeli głos babci. Babcia mówiła tak głośno. Tak naprawdę bracia mieli dwie babcie. Tę nazywali zawsze „babcia smok“, ale mama zabraniała im tego zawsze, kiedy to słyszała. „Babcia smok“. Przydomek zawdzięcza swe pochodzenie temu, iż babcia miała swoją audycję radiową. Kiedy była na antenie radiowej, nikt nie mógł się jej równać. Mówiła o wszystkim i naśladowała różne odgłosy. Chłopcom utkwił w pamięci moment, kiedy babcia naśladowała smoka. Od tegoż momentu zawsze, kiedy mówili o babci, dodawali przydomek smok. Kiedy babcia mówiła, nic innego nie było słyhać, dlatego też nikt nie słyszał, kiedy bracia zakradli się do kuchni.

Na kuchennym stole stał tort w całej swej okazałości. Był on pokryty gęstym kremem z przetartymi truskawkami i udekorowany całymi truskawkami na wierzchu. Wszędzie dookoła niego poukładane były kawałki owoców.

Na pewno nic nie zostanie na jutro rano, powiedział apatycznie Jon Oddur. Smutnym wzrokiem gapił się na tort.

- Możemy zjeść go natychmiast - powiedział stanowczo Jon Bjarni i przełknął ślinę. Spojrzał na brata odrobinę zezując.

Jonowi Oddurowi wydawało się, jakby miał w brzuchu małego motylka. Z trudem wciągnął powietrze. Jon Bjarni przyniósł dwa małe talerzyki i nóż. Po chwili na talerzykach chłopców leżało po kawałku tortu.

- Jedz - powiedział Jon Bjarni.

Nigdy jeszcze nie jedli tak dobrego tortu. Pałaszowali w milczeniu, a na ich policzkach pojawił się krem z przetartymi truskawkami. Ten tort był tak niezwykły, iż człowiek nie był po nim syty. Rozpływał się w ustach i ciągle miało się ochotę na więcej. Chłopcy dokładali sobie kawałek po kawałku. Ledwie co się spostrzegli, że byli najedzeni do syta. Gdy spojrzeli w górę, ukazał im się tort, a raczej to, co po nim pozostało. Spojrzeli jeden na drugiego. Jon Bjarni był blady na twarzy.

- Chodź - powiedział.

Z powrotem zakradli się tą samą drogą, co przyszli. Bezszelestnie wślizgnęli się do swoich łóżek.

- Czyż nie smakował ci tort? - zapytał Jon Oddur.

- Już śpię - odpowiedział Jon Bjarni.

Leżeli w milczeniu słuchając krzątaniny w mieszkaniu. Prawdopodobnie goście już przyszli. Paplanina i śmiech dochodziły aż do ich pokoju.

Nagle, z następnego pokoju doszło: Łeeeeeeee. To Magga chciała zrobić siku. Dziwnie z tą Maggą. Zawsze musi ona bowiem sikać o dokładnie tej samej porze, nawet wtedy, gdy śpi. Momentalnie zrywa się ona na równe nogi, tak samo jak kot Pallego z następnej klatki, gdy ten ciągnie go za ogon.

Chłopcy słyszeli, jak przybiegła mama, później odgłos nocnika i wszystko to, co mu towarzyszy. Mieli już Maggę powyżej uszu. Może kiedyś się poprawi. Dziewczyny są chyba nudne jak flaki z olejem, kiedy mają tylko trzy lata i nieustannie sikają.

Chłopcy wstrzymali oddech. Wiedzieli, że mama zajrzy do nich po drodze. Drzwi otworzyły się i wydawało się, że chłopcy pogrążeni są w krainie snów. Jon Bjarni nauczył Jona Oddura wciągać głęboko powietrze, kiedy trzeba było udawać, że spali. Wciągnęli powietrze bardzo głęboko. Poczuli od mamy bardzo przyjemny zapach. Mama tak ładnie pachniała zawsze wtedy, gdy przychodzili goście lub gdy gdzieś wychodziła.

Podeszła do łóżka Jona Bjarnego i pochyliła się, aby go lepiej przykryć. Miała go pocałować na dobranoc tak, jak to zwykle robiła. Nie zrobiła tego jednak. Krzyknęła i stała przez chwilę jak zamurowana. Pobiegła do pokoju. Jon Oddur nakrył się kołdrą po samą głowę. Nie rozumiał co się stało. Może Jon Bjarni leżał martwy w łóżku. Jon Oddur wyobraził sobie pudełko, w którym musiałby być on pogrzebany. Tak często grzebał on bowiem martwe ptaki. Poczul jak łzy spływały mu po policzkach, dalej na łóżko i pod kołdrę.

Słysząc było ponownie poruszenie. Rodzice gwałtownie weszli do pokoju.

- Spójrz na niego! - krzyknęła mama.

Jon Oddur zapomniał, że spał. Zerwał się i gapił na brata. Wtedy wszystko zrozumiał. Twarz Jona Bjarnego była cała czerwona. Wyglądało to jak krew. Tata nachylił się, starł z jego twarzy odrobinę i powąchał. Patrzył na Jona Bjarnego, a następnie oblizwał palce. Jon Bjarni miał strasznie dziwną minę. Tata również.

- Idź do kuchni i sprawdź co z twoim tortem - powiedział do mamy.

Wtedy mama krzyknęła, ale jeszcze głośniejsze niż wcześniej. Wybiegła do kuchni.

Jon Oddur wytarł niechętnie twarz. Jego ręka była cała czerwona. Poszewka na kołdrę również.

Mama weszła ponownie do pokoju. Prawnie zaczynała płakać.

- Nasze małe łobuziaki - powiedziała szlochając.

W tym momencie weszła babcia. Tata stał pomiędzy nimi i nie wiedział co ma powiedzieć.

- Chryste Panie, co mam zrobić? - narzekała mama.

Babcia wzięła głęboki oddech.

- Zachowanie młodzieży w obecnych czasach jest absurdalne... - rozpoczęła swoją przemowę.

- Aj, mam, to nie jest młodzież - powiedział tata.

Jon Oddur wykradł się ze swojego łóżka i wczuł się do łóżka brata. Cała trójka stała nad nimi, mama, tata i babcia smok. Patrzyli na winowajców ze wściekłymi minami. Jon Oddur patrzył na mamę błagającym wzrokiem i w końcu powiedział:

- Wybaczcie nam, wybaczcie nam obydwu.

Kiedy popatrzyli na przemian na nich, wysmarowanych na twarzach, normalnie biedactwa ze łzami w oczkach, nie mogli zrobić nic innego, niż zmienić wyraz twarzy.

- Gdybyście się widzieli - powiedział tata.

Nagle zaczęli się śmiać. Stali tak i pękali ze śmiechu. Kto może zrozumieć dorosłych?

Nim chłopcy się spostrzegli, goście również znaleźli się w ich pokoju i śmiali się do rozpuku. Jeden z panów próbował wcisnąć w Jona Bjarnego słodycze, ale ten zacisnął tak mocno usta, że nic się nie zmieściło.

Zazwyczaj chłopcy nie mieli nic przeciwko słodyczom. Zawsze były im one ograniczane. Jednak dziś wieczorem było na odwrót. Mama śmiała się i płakała na zmianę. Nie gniewała się, mimo iż powinna być wściekła. Babcia smok milczała. Nie mieli ochoty na słodycze. Skulili się w łóżku. Stopy Jona Bjarnego były zimne jak lód.

W końcu sytuacja zaczęła się poprawiać. Goście, ubawieni po pachy, wyszli z pokoju. Mama została z chłopcami sam na sam. Mokrym ręcznikiem zaczęła czyścić ich twarze. Była zupełnie spokojna. Starła cały krem truskawkowy z ich twarzy i przykryła ich kołdrą. Co więcej, nie zapomniała pomasować stóp Jona Bjarnego, które znajdowały się pod kołdrą.

- Mamusiu - powiedział Jon Bjarni i pociągnął nosem.

- Tak kochanie? - zapytała mama.

- Jakbyś nie zapomniała tego zrobić wieczorem, no wiesz, pomasować mi stóp ...

- To co? - zapytała mama.

Jon Bjarni ciągnął dalej:

- To nic by się nie stało, nic by się nie stało z tortem.

- Naprawdę? - powiedziała mama.

- Zasnęlibyśmy od razu i na pewno nie myślelibyśmy o torcie. Nikt przecież nie je tortu przez sen.

Mama roześmiała się.

- Nie wszyscy, którym jest zimno w stopy, kradną tort - powiedziała i uszczypnęła Jona Bjarnego w nochała. Pocałowała obydwu i wyszła z pokoju.

Jon Oddur i Jon Bjarni zasnęli twardym snem dosłownie w ułamku sekundy.

Wyprawa z babcią smok

Jon Oddur i Jona Bjarni mieszkali w nowym bloku. To było o wiele bardziej interesujące niż mieszkanie w piwnicy u babci smoka. Tam bowiem nie było żadnych dzieci. Mieszkali tam tylko sami starcy, którzy zgorszeni byli za każdym razem, gdy widzieli chłopców. W nowym bloku było mnóstwo dzieci. Był tam plac zabaw z huśtawkami, a poza tym zawsze dużo się działo.

Babcia smok była przeciwna mieszkaniu w blokach. Wygłosiła o tym referat w radiu. Powiedziała, że bloki są nieludzkie albo coś w tym rodzaju. To była tylko głupota z jej strony. Nie wiedziała bowiem, że lepiej było mieszkać w bloku. Przecież nigdy nie korzystała ona z huśtawek na placu zabaw.

Babcia smok mieszkała w dużym domu w Nordurmyrin. Tam właśnie mieszkali chłopcy na początku. Babcia smok była mamą ich taty. Bracia często myśleli o tym, jak tata musiał być nieszczęśliwy w dzieciństwie. W kinie po raz pierwszy był dopiero po bierzmowaniu, za wyjątkiem, kiedy był wyświetlany Pinokio. Mógł go zobaczyć od czasu do czasu. W telewizji nie mógł oglądać niczego innego poza dobranocką w kolorze czarno-białym. Babcia miała zdjęcie taty, na którym miał on sześć lat, dokładnie tak, jak chłopcy obecnie. Wyglądał jak biedaczysko. Ubrany był w sweter z pomponami i dziecięcą czapkę. Babcia zawsze chwaliła się tym, jak to tata był dobrze wychowany. Biedny tata, wyglądał jak totalny osioł na tym zdjęciu.

Mimo wszystko, babcia smok była często dobra. Miała ona dzipa, którym podróżowała po całym kraju. Czasami zabierała rodzinę na weekendowe przejażdżki. Dzisiaj właśnie zamierzali oni pojechać do Thingvoll i nocować tam w namiocie. Z tegoż właśnie powodu Jon Oddur i Jon Bjarni byli niezwykle zadowoleni.

Rano było w domu spore zamieszanie. Chłopcy obudzili się bardzo wczesnie i wydawało im się, że w ogóle nie spali. Tata żartując powiedział, iż słyszał ich chrapanie. Magga była już ubrana i jadła kaszę. Rozprowadzała ją po równo zarówno po sobie, jak i po stole oraz podłodze wokół krzesła. Mama budziła Annę Jonę.

Prawdopodobnie zupełnie zapomniałam powiedzieć Wam o Annie Jonie. Była ona siostrą Maggi, Jona Oddiego i Jona Bjarnego, ale tylko siostrą przyrodnią. Bracia nie do końca pojmowali dlaczego tak właśnie było, lecz również było im to zupełnie obojętne. W każdym bądź razie Anna Jona miała dodatkowego tatę, który przychodził czasem ją odwiedzać. Miała również dodatkową babcie i dziadka. Z tej właśnie okazji dostawała mnóstwo prezentów urodzinowych i świątecznych. Chłopcy strasznie jej tego zazdrościli, jednak nigdy nie szepnęli słowa na ten temat. Ich tata był wystarczająco dobry. Nie mieliby jednak nic przeciwko temu, by było ich więcej na wszystkich uroczystościach. Czasem, kiedy tata Anny Jony przychodził w odwiedziny, chłopcy zabierani byli również na przejażdżkę. W samochodzie były inne dzieci, które były rodzeństwem przyrodnim Anny Jony. Wszyscy dostawali lody i dlatego właśnie było to fajne. Byli jednak szalenie szczęśliwi, iż mama nie miała wszystkich tych dzieci.

Anna Jona nie była jednak taka super. Była nastolatką. Chłopcy wiedzieli, że to jakaś choroba. Mama mówiła im, iż jedyne co mogą zrobić, to uzbroić się w cierpliwość, gdy Anna Jona zachowywała się jak szalona. Wszystko dlatego, że przechodziła przez trudny okres dojrzewania. Często płakała, gdy nie dostawała wszystkiego czego chciała. Często płakała -

również bez powodu. Zawsze były z nią jakieś dziewczyny, które również chorowały na tę chorobę i zachowywały się dokładnie tak jak ona. Jednak one płakały rzadziej i potrafiły śmiać się całymi godzinami tak, jakby ktoś łaskotał je w stopy.

Anna Jona wstała w końcu z łóżka. Nie potrafiła się jednak zdecydować czy zamierza pojechać, czy zostać w domu. Na początku powiedziała, że nie ma ochoty. Później, że pojedzie. Wtedy jednak zadzwoniła koleżanka i Anna Jona postanowiła zostać. Mama powiedziała jej, że najlepiej byłoby, gdyby pojechała, ale Anna Jona powtórzyła, że zamierza zostać. Mama zgodziła się.

Tata wyjął już ze schowka namiot, śpiwory i wszystko to, co było im potrzebne.

- Czy jesteście gotowi? - spytał.

Tak, większość gotowa była do podróży. Babcia nacisnęła na klakson. Dżip nie był mniej hałaśliwy od niej. Chłopcy odetchnęli z ulgą i wcisnęli się do samochodu. Przyszła również mama z Maggą i jej towarzyszem podróży - nocnikiem. Magga uśmiechnęła się anielskim uśmiechem i possała smoczek. Chłopcy nie mogli powstrzymać się, by spojrzeć zazdrosnym okiem na Maggę. Trochę trudno jest bowiem przestać chodzić ze smoczkiem tylko dlatego, że ma się skończone 6 lat. Nie ma bowiem żadnej różnicy w tym, czy ma się lat 6 czy 3, jeśli chodzi o ssanie smoczka. Mamie nie udało się przestać palić. Postanowiła rzucić palenie w momencie, kiedy oni odzwyczajali się od smoczków, a jednak znowu zaczęła palić. „Tylko troszeczkę”, mawiała. Chłopcom natomiast wydawało się, że wcale nie pali mniej. Oni jednak nigdy później nie dostali swoich smoczków. Czasem, kiedy nikt nie widział, podkradali smoczek siostrze, mimo iż zawsze był on strasznie obśliniony. Wszystko, co do niej należało, było utyłane i mokre od śliny. Kiedy tata widział co robią, puszczał do nich oko i mówił: „Tylko troszeczkę, tak jak mama”.

Babcia przygotowywała się do odjazdu, jako że wszystko było zapakowane i wszyscy siedzieli na swoich miejscach. Anna Jona przybiegła do samochodu niezwykle wściekła.

- Chcieliście odjechać beze mnie? - krzyczała.

- Myśleliśmy, że nie zamierzasz z nami jechać - odezwał się tata.

- Czy powiedziałam kiedykolwiek coś takiego? - powiedziała strasznie podenerwowana Anna Jona.

- Słyszałem coś innego- odpowiedział tata z zakłopotaną miną.

- Dobrze już, dobrze - odezwała się mama. - Wsiadaj kochanie.

Mama tak dobrze rozumie chorobę swojej córki.

- Teraz sobie o czymś przypomniałem - powiedział nagle Jon Bjarni. - Muszę wrócić na górę.

- Co chcesz zrobić? – zapytał tata i wyjął klucz do mieszkania.

Jon Bjarni nic nie odpowiedział. Wziął klucz i wszedł do budynku. Za moment ujrzeli oni Jona Bjarnego dźwigającego duże, plastikowe wiadro. Kiedy zbliżył się, zobaczyli, że było to wiadro na śmieci do połowy wypełnione śmieciami. Mama wyskoczyła z samochodu.

- Dziecko, gdzie ty z tym idziesz? - zapytała.

- Trzeba szanować naturę. Tak napisane było na sklepiku. Elli mi to przeczytał - Jon Bjarni patrzył na mamę ze zdecydowaną miną.

- Jezu Chryste! - powiedziała mama. - Hjalmar, musisz zanieść wiadro na górę. Tak, i trzeba je również opróżnić - dodała odrobinę zmieszana.

Z tegoż właśnie powodu babcia wygłosiła krótkie przemówienie na temat opróżniania wiader na śmieci oraz filtrów do kawy, kiedy wyjeżdża się na biwak.

Przekonanie Jona Bjarnego o tym, iż na biwaku będą używali toreb na śmieci zajęło trochę czasu. W końcu jednak dał się namówić do tego, by wsiąść do samochodu bez wiadra.

- Nie zamierzasz wziąć ze sobą wanny? - zapytała złośliwie Anna Jona.

- Dobrze już, dobrze - powiedziała mama.

Wizyta w szklarni

Babcia była w wyśmienitym humorze i jechała szybko na wschód. Zamierzali jechać wiejską drogą, która prowadziła wzdłuż jeziora. Tata opowiadał dzieciom o wszystkim, co widzieli przez szybę samochodu.

Magga siedziała spokojnie u mamy, gdy nagle podekscytowana wskazała palcem na szybę.

- Patrzcie kaczką! - wrzeszczała.

Wszyscy spojrzeli na zewnątrz. Na drodze, przy kamieniu, stał drożdż i gapił się w niebo. Wszyscy roześmiali się, a Magga najgłośniej. Anna Jona uśmiechnęła się tylko kącikiem ust, jako że pogrążona była w lekturze czasopism. Pożyczała je zawsze od

koleżanek. Czytała je kartka po kartce i często spuchnięta była od płaczu po ich przeczytaniu. To były oczywiście strasznie smutne czasopisma.

- Co jest tam napisane? - zapytał Jon Oddur i wskazał na pogrubiony nagłówek w czasopiśmie Anny Jony. Nie potrafił jeszcze płynnie czytać i nadal sylabizował.

Jon Bjarni był lepszy w czytaniu.

- Mój na-rze-czo-ny u-marł, bo był a-trak-cyj-ny - przeczytał śpiewająco.

Babcia omal co nie straciła panowania nad kierownicą, a mama popłakała się ze śmiechu. Rodzice nie mogli opanować się ze śmiechu, natomiast Anna Jona była strasznie urażona. Jon Oddur nic z tego nie rozumiał.

- Wydaje mi się, że nie ma nic śmiesznego w umieraniu - powiedział Jon Oddur współczując Annie Jonie. Oni wcale jej nie rozumieli.

- Dlatego, że był atrakcyjny - powiedziała nadal śmiejąc się mama.

- Anna Jona, co znaczy atrakcyjny? - zapytał Jon Oddur.

- Osioł - odpowiedziała Anna Jona.

- Kiedy mama ładnie wygląda, wtedy jest atrakcyjna - powiedział tata.

- Czy może od tego umrzeć? - zapytał przerażony Jon Oddur.

- Mam nadzieję, że nie - odpowiedział tata i uśmiechnął się.

Babcia wygłosiła krótki wykład na temat wiejskiej literatury, która to wpływa niekorzystnie na duszę nastolatków. Nikt jej jednak nie słuchał. Jon Bjarni zauważył nagle górę, na której ktoś coś napisał.

- Zobaczcie, ktoś popisał po górze. Może był to troll? - wrzasnął.

Tata wyjaśnił im, jak nazywa się ta góra. Powiedział, że według niego ten napis to głupi wybryk, który tylko niszczy tę piękną górę. Chłopcom jednak wydawało się to znacznie zabawniejsze.

- Pomyśl tylko Jon Oddur - powiedział rozmarzony Jon Bjarni. - Jakbyśmy napisali teraz swoje imiona na lodowcu, wtedy wszyscy, którzy by nad nim przelatywali, mogliby je odczytać.- Jon Bjarni zezował jednym okiem.

- Wtedy bylibyśmy sławni na całym świecie tak, jak prezydent - powiedział zadowolony Jon Oddur.

Deszcz zadzwonił o szyby w samochodzie. Zmienił się również kolor krajobrazu za oknem. Kolor zielony był bardziej zielony, a kolor brązowy, bardziej brązowy. Niektóre góry zasłonięte zostały mgłą.

W dole gór była słoneczna pogoda. Tam też postanowili zatrzymać się, aby coś przekąsić. Weszli do ogromnej szklarni, gdzie rosły różnego rodzaju kwiaty, a w klatkach były dziwaczne ptaki.

Jon Bjarni gapił się na kwiat, po czym zapytał mamę:

- Jak deszcz dostaje się do środka?

- Tu nie dostaje się żaden deszcz - odpowiedziała mama.

- Jak to nie, zobacz, tu są krople na kwiatach - powiedział.

- Oni je podlewają - odpowiedziała mama.

Babcia i mama kupiły pomidory i ogórki. Mama pozwoliła Jonowi Bjarnemu za nie zapłacić. Mężczyzna, który był trochę przy kości, stał przy kasie i przyjmował pieniądze. Jon Bjarni gapił się na krople potu na jego czole.

- Czy Pana też trzeba podlewać? - zapytał mężczyznę.

- Słucham, co takiego? - powiedział mężczyzna.

Mama odepchnęła Jona Bjarnego od kasy i dała mu lekkiego kuksańca. Ten stał zdziwiony i wpatrywał się w mężczyznę.

- Jon Oddur, chodź zobacz - zawołał głośno.- Tego pana też podlali.

Mama zarumieniła się na twarzy i w pośpiechu odeszła od kasy. Dwie dziewczyny, które tam stały, chichotały zakrywając się dłońmi. Wszyscy ludzie będący w szklarni przestali oglądać kwiaty i zaczęli przyglądać się mężczyźnie.

- Następny proszę - powiedział kasjer i wytarł krople potu z czoła.

Dziewczyny zaczęły chichotać jeszcze bardziej, a Magga śmiała się głośno. Mała małpka zrobiła minę i pomachała do Maggi ogonem.

- On ma siusiaka - zawołała podekscytowana Magga.

Małpa machała radośnie, natomiast mężczyzna przy kasie zbladł. Dziewczyny omal nie pękły ze śmiechu i piszcząc wybiegły na zewnątrz.

Anna Jona wyszła w pośpiechu i wsiadła do samochodu. Rodzice jej towarzyszyli wraz z Maggą. Babcia natomiast, na całe szczęście, wyszła przed nimi.

- Gdzie jest Jon Oddur i Jon Bjarni? - zapytał tata.

- Muszą być w środku - odpowiedziała mama. - Anna Jona, wyskocz po nich.

- Ani myślę. Człowiek zapada się pod ziemię ze wstydu przez te bachory - powiedziała Anna Jona.

- Uss - powiedział tata i wszedł ponownie do środka.

Nie od razu zauważył braci. Gdy ich jednak ujrzał, nie zwlekał ani chwili i pobiegł w ich stronę. Jon Oddur nachylony był do połowy nad stawem, który znajdował się przy wejściu. Nad nim widniał napis: WSPOMÓŻCIE BUDOWĘ KOŚCIOŁA, a na jego dnie było naczynie, do którego ludzie wrzucali pieniądze.

- Musisz je dosięgnąć - powiedział Jon Bjarni w tej samej chwili, gdy tata wkroczył do akcji.

Jon Oddur wyciągnął się tak mocno, jak tylko mógł, aby osiągnąć zamierzony cel. Tata złapał chłopców i wyciągnął ich na zewnątrz.

- Czy Wy jesteście zupełnie ... - zamilkł i wepchnął ich pośpiesznie do samochodu. - Za te pieniądze trzeba wybudować kościół.

Bracia wybrali opcję, aby to przemilczeć. Babcia była zamyślona i wpatrywała się w szybę.

- Mogłam kupić również hortensję - powiedziała.

- Jesteście pomyleni - powiedziała Anna Jona.

- Ruszajmy - powiedział tata i zamilkł.

- Jak myślisz, jak dużo pieniędzy mogło tam być? - wyszeptał Jon Oddur do brata w momencie, kiedy ruszyli z miejsca.

- Z pewnością tysiąc - odpowiedział Jon Bjarni i zazezował.

- To jest najpiękniejszy kościół - powiedziała mama i patrzyła wprost na Dom Boży.

Tata odchrząknął, a bracia spojrzeli jeden na drugiego.

- Już go wybudowali - powiedział przygnębiony Jon Bjarni.

Za chwilę przejechali tuż obok następnego kościoła.

- Myślisz, że to jest możliwe - powiedział Jona Bjarni.

W zielonym i czerwonym wrzosie

Zatrzymali się w miejscu, gdzie wybudowano dużo domków letniskowych. Dzieciom pozwolono tam pobiegać. Pogoda poprawiła się i góry były ponownie koloru niebieskiego. Słońce powoli przebijało się przez chmury i zaświeciło na zielony i czerwony wrzos.

Anna Jona wraz z mamą zaczęły się opalać. Tata natomiast wziął Maggę na barana i poszedł z nią na spacer. Babcia zajęła się fotografowaniem, by móc później zrobić pokaz na dużym ekranie w salonie dla wszystkich swoich koleżanek. Była ona trochę oburzona tym, iż wybudowano tak dużo domków letniskowych wzdłuż jeziora.

- Tolerujesz ją? - spytała Anna Jona.

- O tak, świetnie - odpowiedziała mama. - Chłopcy, zobaczcie, tu są jagody.

Nie trzeba było długo na nich czekać. W przeciągu kilku sekund byli na miejscu i zaczęli zbierać jagody, tak jak owce trawę,

- Tylko się nie przejeździe - powiedziała mama i wyciągnęła się na słońcu.

Zrobiło się trochę późno, kiedy opuścili to cudowne miejsce.

Chłopcy siedzieli najedzeni i szczęśliwi, ubrudzeni jagodami na policzkach. W końcu dotarli na miejsce. Magga była wykończona po wyprawie z tatą i spała jak kamień. Wybrali piękne miejsce przy wodzie, aby tam rozbić obozowisko. Jon Oddur i Jon Bjarni pomagali tacie rozbić namiot. W przeciągu kilku minut wszystko było gotowe. Babcia zdecydowała, że będzie spać w oddzielnym namiocie. Namiot jej był tak dziwny, że chłopcy widząc go, turlali się ze śmiechu. Mocowany był przy pomocy drewnianych kołków i dlatego babcia zabrała ze sobą młotek, aby je powbijać w ziemię. Namiot był koloru białego i nie miał podłogi.

- Ten namiot jest zepsuty - powiedziała Anna Jona.

- Namiot jest w zupełnie dobrym stanie - odpowiedziała babcia, czerwona ze złości na twarzy. - On ma swoją historię, kochana moja i pochodzi z czasów, kiedy nie wszystko było tak zwariowane jak teraz, gdzie nikt niczego nie szanuje.

- Może powinniśmy zaśpiewać hymn narodowy i wciągnąć flagę na maszt? - powiedziała Anna Jona.

- Ja mogę zaśpiewać jedną piosenkę - powiedziała Magga, która właśnie się obudziła, wypoczęta i radosna.

Rozbawiła wszystkich. Ma ona bowiem zdolność wprowadzania wszystkich w dobry nastrój.

Tata grillował kiełbaski. Babcia stwierdziła, że kiełbaski to nie jedzenie, ale mimo to zjadła jedną, bez żadnych dodatków! Po posiłku wszyscy zasiedli w skupieniu i delektowali się urokami natury. Nawet Anna Jona stwierdziła, że naprawdę tu pięknie. Wszyscy zdecydowali się położyć wcześniej spać.

Wtedy pojawiły się problemy. Kiedy Jon Oddur i Jon Bjarni leżeli już w swoich śpiworach, odkryli oni, że zapomnieli wziąć ze sobą książkę. Oczywiście nie mogli oni zasnąć bez poczytania na dobranoc.

- Czy ktoś zna ciekawą opowieść? - zapytała mama.

- Mogę sobie coś przypomnieć - odparła babcia.

Chłopcy spojrzeli jeden na drugiego. Nie wydawał im się to dobry pomysł.

- Pewnie opowie nam jakąś historię związaną z tym popsutym namiotem - Jon Bjarni szepnął przygnębiony do brata.

Babcia wczłogała się z nimi do namiotu. Okazało się, że wcale nie jest taka, na jaką wygląda. Opowiedziała chłopcom przeżabawną historię, której nigdy dotąd nie słyszeli, a nazywała się: *Ojciec osiemnaściorga dzieci ze świata elfów*. Była to cudowna opowieść o pani elf, która zabrała pewnej kobiecie dzieci i na ich miejsce wysłała swojego męża. Był on sto razy gorszy niż Magga w kiepskim nastroju. Wszystko skończyło się jednak szczęśliwie, mimo że chłopcom nie podobało się to, iż kobieta wychłostała mężczyznę.

- Babcia jest niczego sobie - powiedział z podziwem w głosie Jon Bjarni, kiedy babci już nie było w namiocie. - Z pewnością opowiedziała tą historię w czasach, gdy biwakowała w swoim namiocie.

Szybko zasnęli. Magga była radosna i pełna życia. Nie zamierzała zasnąć.

Kiedy mama i tata leżeli już w swoich śpiworach i zamierzali iść spać, usłyszeli odgłos ze śpiwora, w którym spał Jon Oddur.

- Boli mnie brzuch - zawodził Jon Oddur.
- Mnie też - słyhać było ze śpiwora Jona Bjarnego.
- Jagody - powiedziała mama i podniosła się.

Tata również wygrzebał się ze swojego śpiwora. Wyprowadzili chłopców z namiotu. Dopiero dużo później mogli się oni ponownie położyć spać.

Kiedy zapadła noc i blask księżyca oświetlił namioty, wszyscy podróżujący zobaczyć mogli zawieszona na sznurku i powiewającą na wietrze dwie pary małych spodenek. Dwa małe ubranka z dużymi fioletowymi plamami na spodzie.

Bezpieczna miłość Soffi

W poniedziałkowy poranek po podróży, wszyscy, za wyjątkiem Anny Jony, mogli dłużej pospać. Przez całe lato pracowała ona przy rybach, dlatego że potrzebowała pieniędzy na ubrania. Jon Oddur i Jon Bjarni byli bardzo oburzeni całym tym ubraniowym szaleństwem swojej siostry. Sami najchętniej nie zmienialiby nigdy ubrań. Mama powtarzała zawsze Annie Jonie, że kobiety nie mogą myśleć tylko o ubraniach. Powinny raczej być rozsądne i uczyć się niegorzej niż chłopcy. Czasem jednak i mamę dopadał ubraniowy szal. Wtedy kupowała sobie głupawe ubrania, dokładnie tak samo jak Anna Jona.

Bracia oraz Magga nie musieli iść do przedszkola, dlatego że panie przedszkolanki były na urlopie. Mama również była na urlopie i wszystko się dobrze składało. Oczywiście Soffia, która pilnowała chłopców przez pół dnia, była również na urlopie. Pojechała ona do Akureyri, aby pilnować tam dzieci swojej córki. Soffia zawsze musiała pilnować jakiś dzieci. Chłopcy dokładnie wiedzieli co im powie, kiedy wróci, że żadne dzieci nie są tak niegrzeczne jak oni.

Długo wydawało im się, że Soffia bardzo ich nie lubi, szczególnie Jona Bjarnego. Pewnego razu postanowili oni zbadać, jak bardzo Soffia go nie toleruje. Jon Oddur poszedł na górę do Soffi, natomiast Jon Bjarni został na dole. Jona Oddur udał bardzo zapłakanego, jękając się i pochlipując powiedział Soffi:

- Jon Bjarni nie żyje. Wpadł pod śmieciarkę i zginął na miejscu.

Soffia miała w rękach pełną miskę budyniu. Gdy usłyszała tę wiadomość, opuściła ją na ziemię, a cała zawartość rozprysła się po podłodze. Zaczęła lamentować i zbiegła

schodami na dół, wrzeszcząc jak syrena alarmowa. Jona Bjarni, który stał na dole, zbiegł do pralni, natomiast Soffia wrzeszcząc wybiegła za ulicę. Tam stała śmieciarka. Stąd właśnie przyszedł chłopcom do głowy pomysł ze śmieciarką.

Czterech albo pięciu panów zajmujących się wywożeniem śmieci, mocowało akurat kosze na specjalnym podnośniku podnoszącym pojemniki, gdy nagle ukazała się przed nimi Soffia. Napadła na jednego z nich i zaczęła uderzać go zaciśniętymi pięściami, krzycząc coś o karetce pogotowia i swoim ukochanym dziecku.

Mężczyznom opadły ręce i jeden z nich powiedział:

- Czy ona jest szalona?

- Czy karetka pogotowia już odjechała? - zawodziła Soffia i owinęła kilkakrotnie swoje ręce fartuchem.

- Myślę, że powinniśmy ją wezwać - odpowiedział jeden z nich.

Tłum ludzi zebrał się przy Soffi i śmieciarce. Zaspani ludzie, którzy wychodzili ze sklepu, gapili się na Soffię, która wrzeszczała i zawodziła. Dopiero po dłuższej chwili zaczęli rozumieć o czym mówiła. Najstarszy z tłumu zaczął powoli odwijać fartuch, którym owinęła się Soffia. Z kieszeni wyciągnął niezbyt czystą chustkę i wytarł z jej łzy z twarzy. Wtedy dopiero biedna Soffia zrozumiała, że zaszła tu jakaś pomyłka. Była zażenowana i nie odwracając się, szła powoli w kierunku budynku. W wejściu wyszła jej naprzeciw sąsiadka z następnego piętra, pytając co się stało. Ona też nie tolerowała chłopców. Anna Jona powiedziała, że kobieta widząc chłopców, marszczy się na twarzy jak zepsuta pomarańcza. Kiedy kobieta podeszła do Soffi, ta nie czuła się najlepiej. Wyszła więc z nią na zewnątrz, aby ta mogła zaczerpnąć świeżego powietrza. Kiedy Soffia spojrzała w okienko w pralni, zauważyła tam przylegający do szyby nos Jona Bjarnego. Wtedy to ocknęła się. Szlochając i pochlipując poszła do swojego mieszkania. Sąsiadka pomogła jej położyć się na kanapie oraz zrobiła jej zimny okład na czoło.

Musiało upłynąć sporo czasu zanim Soffia zdołała podnieść się i posprzątać rozlany na podłodze budyń. Wieczorem, kiedy mama z tatą wrócili do domu, chłopcy pomimo, iż była dopiero godzina szósta, zostali wcześniej położeni do łóżek. Rodzice długo i bardzo poważnym tonem wyjaśniali im, jak przerażające było to, co powiedzieli Soffi.

- Zamierzaliśmy ją tylko rozweselić! - powiedział szlochając Jon Bjarni.

- Rozweselić!?! - krzyknęła mama.

- Tak, myśleliśmy, że Soffia będzie wdzięczna Bogu za to, że wpadłem pod śmieciarkę - powiedział Jon Bjarni. – Bowiem ona uważa, że jestem taki niegrzeczny.

Na tym się skończyło. Nigdy więcej nie rozmawiali na ten temat. Chłopcom wydawało się jednak, że od tamtego momentu Soffia znacznie rzadziej mówi o tym, jak chłopcy są niegrzeczni.

Sofia była teraz na urlopie i opiekowała się dobrze wychowanymi dziećmi swojej córki.

Rodzice poszli z dziećmi na basen

Tata był nauczycielem i dlatego miał urlop przez całe lato. Sprzedawca w sklepie rybnym często mówił chłopcom, że nauczyciele mają zawsze urlop, ponieważ nawet, gdy pracują, siedzą tylko i wyłącznie za biurkiem. Mama miała urlop znacznie rzadziej, ponieważ była pielęgniarką, a ludzie chorzy nie chodzą na urlop. Chłopcy uważali, iż urlop taty im to wszystko wynagradza. Właśnie teraz leżeli oni wszyscy w łózkach i wcale nie śpieszyli się, aby z nich wstać. Tata wpadł na pomysł, aby ojciec i synowie napili się kakao.

- Tak, urządzmy kakaowe party - krzyczeli chłopcy.

Tata uważał, że to brzydki wyraz. Zawsze powtarzał, że chłopcy powinni używać czystego języka. Dorośli chcieli koniecznie, aby wszystko było zawsze czyste: „Nie ubrudźcie koca” mówiła Soffia, „Czy macie czyste ręce?” pytała mama, „Musicie używać czystego języka” mówił tata, „Czyste jest zawsze czyste” wymądrzała się Anna Jona. Przeczytała to w tych swoich smutnych czasopismach.

Zanieśli ciepłe kakao mamie i Madze. Ta próbowała obudzić mamę. Siedziała na jej brzuchu i kołysała się. Mama obudziła się dopiero wtedy, gdy coś ciepłego popłynęło jej po brzuchu. Zerwała się na równe nogi.

- Zawsze sikam do nocnika - powiedziała Magga i radośnie się uśmiechnęła. Teraz jednak nocnik się zgubił.

Mama musiała się przebrać, natomiast chłopcy wraz z tatą mieli dobrą zabawę. Tata żartował z mamy, iż podnieść z łóżka nie zdoła jej nic innego niż sikająca na jej brzuch Magga.

- Dokładnie - powiedziała uszczęśliwiona Magga.

- Kto chce zejść na dół po gazety? - zapytała mama i zrobiła sobie kanapkę.

- My - odpowiedzieli bracia i zbiegli na dół.

Zawsze ścigali się zbiegając po schodach. Aby skrócić sobie drogę, zjeżdżali po poręczach, mimo iż było to zabronione tak, jak wszystko, co jest zabawne.

Tak jak zazwyczaj, spotkali po drodze sąsiadkę z następnego piętra.

- Ohhh, jeszcze jesteście w piżamach - powiedziała oburzona.

Zawsze była czymś zgorszona. Uważała, że mama powinna zrezygnować z pracy i być w domu tak ja ona, aby wychowywać własne dzieci. Tak to nazywała. Miała jednego syna, który nazywał się Joi. Przez cały dzień robiła mu wymówki albo zbiegała w tą i z powrotem po schodach, aby besztać inne dzieci za to, iż naigrywają się z jej syna. Joi był największym łobuziakiem w całej dzielnicy i chłopcy go podziwiali. Woleli jednak o całe niebo Soffię, niż mieć mamę taką jak Joi. Pewnego razu Joi ukradł ze sklepu gumę do żucia. Kiedy mama zobaczyła go z gumą z buzi, zaciągnęła go z powrotem do sklepu, nakazała mu ją wyjąć oraz wręczyć właścicielowi sklepu. Ten długo zaprzeczał, iż nie chce tej gumy, jednak mama Joego zaczęła głośno płakać i zmusiła go do przyjęcia gumy. Skrzywił się, a mama Joego wygłosiła długą przemowę nad Joim na temat grzechów i kłopotów w domach. Właścicielowi sklepu zrobiło się żal Joego i dał mu tabliczkę czekolady. Myślicie jednak, że Joi dostał tą czekoladę? Nie, absolutnie nie. Mama ustawiła ją na półce w pokoju dziennym, jako ostrzeżenie dla Joego. Oj nie, nasza Soffia była o wiele lepsza.

Rodzice czytali gazety i pili kakao. Czytali o wiele szybciej niż Soffia i nie płakali przy tym nic a nic. Soffia zaczynała płakać zawsze, kiedy czytała o ludziach, którzy umarli. „Takie jest życie”, mówiła zawsze, „a Pan Bóg daje więcej niż zabiera”. Chłopcy jednak wiedzieli, że to nie do końca prawda, ponieważ Pan Bóg nigdy nie przysłał babci smok innego męża na miejsce dziadka, który zmarł.

- Może poszlibyśmy na basen? - zapytał nagle tata.

Propozycja została jednogłośnie zatwierdzona. Spakowali rzeczy i pojechali następnym autobusem.

Pogoda była ładna, a woda w basenie przyjemnie ciepła. Długo pływali i opalali się. Mama siedziała z Maggą w jacuzzi, chłopcy natomiast biegali dookoła i wskakiwali do płytkiego basenu. Magga, w równych odstępach zawiadamiała, że zrobiła siku, mama jednak udawała, że jej nie słyszy i mówiła o zupełnie czymś innym. Wszyscy czuli się doskonale.

Palce u nóg Maggi prawie się ugotowały. Powiedziała ona, że wyglądają jak rodzyunki. Strasznie podobało się to chłopcom. Powiedzieli oni, że ich palce u nóg są jak suszone śliwki.

- Największy palec u nogi taty wygląda jak suszona morela - powiedział Jon Oddur i z tego właśnie śmiali się najdłużej.

W końcu dzieci zgłodniały, więc tata postanowił iść i kupić im coś do jedzenia. Wszedł do środka, jednak bardzo szybko wyszedł i miał dziwną minę.

Podszedł do mamy i powiedział:

- Wiesz co się stało? Myślę, że ktoś ukradł z przebieralni moje ubrania.

Miał on strasznie zdezorientowaną minę. Mama patrzyła na niego jak zamurowana. Za moment wyszedł do nich pracownik basenu i powiedział, że nic z tego nie rozumie. Tata powiedział, że to akurat nie za bardzo mu pomoże.

Dobre rady wydały się na wagę złota. Jak tata dostanie się do domu?

Mama weszła do środka. Ubrała się, ubrała Maggę i nakazała chłopcom zrobić to samo. Byli oni podekscytowani całą tą sytuacją. W gazetach zapewne pojawi się zdjęcie roznegliżowanego taty. Może oni będą również mogli być na zdjęciu.

Pracownik basenu na próżno przeszukał wszystkie basenowe szafki. Na koniec pokręcił tylko głową i powiedział tacie, że musi pożyczyć szlafrok i pojechać taksówką do domu. Tata nie był zadowolony z jego propozycji, jednak nic innego mu nie pozostało.

Kiedy jechali taksówką, tata miał skwaszoną minę, natomiast chłopcy dyskutowali o złodziejach i oprychach. Mama śmiała się jak szalona, nie zważając na powagę sytuacji.

Kiedy podjechali pod dom, tata pognął do mieszkania co sił w nogach, natomiast mama zapłaciła za taksówkę. Jednak nie udało mu się tak łatwo przemknąć niezauważonym. W połowie drogi spotkał on sąsiadkę z następnego piętra, która pędziła na dół. W oddali słychać było wrzaski Joego. Wtedy to zamilkli oboje.

- Dzień dobry - powiedział tata.

Kobieta gapiała się na grubo, szary szlafrok, który wyglądał na mocno zużyty oraz kąpielówki. Po chwili czmychnęła z powrotem do mieszkania i zatrzasnęła za sobą drzwi. Tata słyszał, że od razu zaczęła telefonować.

Kiedy mama wchodziła z dziećmi po schodach i przechodziła obok mieszkania sąsiadki, słyszała tylko jak ta rozmawiała z kimś przez telefon o mokrych kąpielówkach.

- Jezu Chryste! - krzyczała kobieta. - i w dodatku na bosaka!

Biedny tata aż trząśnię się z zimna, dlatego też postanowił wziąć ciepłą kąpiel. Nie poleżał tam jednak długo, gdy zadzwonił domofon. Mama podniosła słuchawkę, lecz niestety nic nie słyszała i dlatego postanowiła otworzyć. Na schodach słychać było hałas i człapanie - schodek po schodku.

Ktoś zapukał do drzwi. Na klatce schodowej stał wysoki i postawny policjant, który w ręku trzymał stos ubrań. Obok niego stał mały i wychudzony mężczyzna, bez wątplenia pijany.

- Czy są to ubrania pani męża? - zapytał policjant.

Pijany mężczyzna puścił mamie oczko i uśmiechnął się tak, iż widać było jeden i pół zęba.

- O, tak - powiedziała zdziwiona mama.

- Ten pan spacerował z nimi po ulicach - oznajmił policjant. - W mojej długiej karierze jako policjant, zaobserwowałem, iż ludzie zazwyczaj ubrani są w swoje ubrania spacerując po ulicach, a nie trzymają je pod pachą. To wydało mi się podejrzane. Skontaktowałem się z komisariatem i okazało się, że ubrania zostały skradzione. Natychmiast aresztowałem tego mężczyznę. Długo byłem tajnym policjantem, to chyba widać.

Tata usłyszał hałas. Owinął się ręcznikiem i szybko wyszedł do drzwi.

- Co się tu dzieje? - zapytał.

- Kochany przyjacielu - powiedział pijaczek.

Policjant raz jeszcze powtórzył swoją historię.

- Były za duże - powiedział nietrzeźwy. Nie mogłem ich użyć. Poza tym wydają mi się brzydkie.

- Dokładnie - powiedział urażony tata. - Następnym razem postaram się ubrać lepiej.

- Świetnie - powiedział pijaczyna.

Tata wziął ubrania i zaczął je przeszukiwać.

- To nie jest wszystko - powiedział zakłopotany. - Brakuje...

- Tak, no więc brakuje koszulki. Wpadła mi do rowu. Nie mogłem jej dosięgnąć, ponieważ za każdym razem, kiedy się schylałem, wypadła mi sztuczna szczeka, i to dolna

szczęka - pijaczyna śmiał się do rozpuku i uderzał dłońmi w uda. - Poza tym, nie była to jakaś szczególna koszulka ... co ...

- To była tylko taka zwykła koszulka ... - zaczął tata ze zdenerwowaną miną.

Mama roześmiała się.

- Tak właśnie było - powiedział ten pijany. - Chcesz usłyszeć wiersz autorstwa Einara Ben ...

- Ja nazywam się Einar Jonsson - powiedział policjant - i teraz pójdziesz ze mną na komisariat.

- Oczywiście przyjacielu - powiedział pijaczek. - Żegnam wszystkich.

Machał na pożegnanie schodząc schodami w dół. Wszyscy pomachali mu również na pożegnanie. Tata z głupią miną stał na środku, a pod pachą trzymał ubrania.

Chłopcom nigdy jeszcze nie przytrafiło się coś równie zabawnego.

- Może powinienem kupić sobie nową bieliznę - powiedział tata.

- Tak, ze względu na duży doping - powiedziała mama i śmiała się tak, że łzy spływały jej po policzkach.

Jon Oddur i Jon Bjarni byli bohaterami dnia na placu zabaw. Opowiedzieli wszystkim o tym, co przydarzyło się tacie i żaden z chłopców nie miał ciekawszej przygody. Nigdy nie odwiedziła ich bowiem policja, ani ojcowie ich nigdy nie wracali do domu w kąpielówkach i szlafroku. Jeszcze przez dłuższy czas wszystkie dzieciaki z dzielnicy wołały za tatą: „Czy skradziono panu ubrania?” albo: „Czy znalazł pan swój podkoszulek?” lub coś w tym rodzaju. Tata powiedział chłopcom, że są jak baby, które roznoszą plotki i trzeba im pozaklejać buzie.

Przygotowania do bierzmowania Anny Jony

Zbliżał się czas bierzmowania Anny Jony. Rodzice długo dyskutowali z nią o tym. Powiedzieli jej, że to ona decyduje czy chce iść do bierzmowania.

- Oczywiście, że chcę - powiedziała oburzona Anna Jona. - wszyscy idą do bierzmowania.

Mama z tatą próbowali wyjaśnić jej, że wcale nie musi iść do bierzmowania tylko dlatego, że wszyscy idą. Aby przystąpić do bierzmowania, powinna raczej wierzyć w Boga.

- To głupota - powiedziała Anna Jona.

Tata powiedział, że to beznadziejne i teraz Anna Jona ma iść do bierzmowania.

Jon Oddur i Jon Bjarni długo nad tym rozmyślali. Jon Oddur powiedział, że Anna Jona ma rację, by przystąpić do bierzmowania. Może dostanie ona odtwarzacz płyt kompaktowych, o którym wciąż tak gada. Jon Bjarni nie był tego samego zdania.

- Myślę, że ona nie wierzy w Boga - powiedział bardzo poważny.

- Często jednak wykrzykuje jego imię - powiedział Jon Oddur.

- To nic nie znaczy - odpowiedział zdecydowanie Jon Bjarni. - Poza tym, myślę że Bóg nie może wszystkich słyszeć, dlatego też musi kogoś wybrać, a nie wybierze Anny Jony i jej koleżanek.

- Wtedy jednak będzie przyjęcie - powiedział Jon Oddur .

W tym momencie chłopcy pogodzili się.

Zaczął się czas przygotowań i ogrom pracy dla całej rodziny. Kilka dni zajęło kupno sukienki dla Anny Jony i następnych kilka dni kupno wszystkich innych rzeczy: butów, płaszcza, apaszki, a nawet psalterza. W końcu wszystko było załatwione i wszyscy mogli odetchnąć z ulgą.

Jedno, co pozostało do zrobienia, to pieczenie ciast. To jednak w głównej mierze należało do Soffi, ponieważ mimo że Anna Jona szła do bierzmowania, mama musiała pracować. Soffia dzień w dzień stała spocona w kuchni i piekła. Z trudem znajdowała chwilę, by zrobić dzieciom kanapki. Chłopcy szczerze współczuli biednej Soffi. Ona naprawdę musi być wykończona od tego pieczeniem. Każdego wieczoru pokazywała mamie wypiek dnia i była szalenie dumna. Mama była natomiast bardzo wdzięczna. Z drugiej strony, całe to przygotowanie wydawało się mamie całkowitą bzdurą. Mówiła o marnotrawstwie dóbr i głodnych dzieciach w Afryce. Mama jednak była często trochę ekscentryczna i miała nietypowe poglądy. Chłopcom wydawało się to zabawne. Czasem dostawali do wylizania miseczki i łyżki Soffi.

Trzeba było również posprzątać. Chłopcy nie rozumieli dlaczego miało być czysto tylko z powodu tego, że Anna Jona szła do bierzmowania. Tata powiedział, że mama chce, aby było tak samo czysto, jak u innych pań. Wtedy mama była zła i klepnęła tatę. Ten jednak tylko się śmiał. Ależ ci dorośli są czasem dziwni.

Pewnego dnia Soffia była zmęczona i powiedziała, że tego dnia nic jej się nie chce. Chłopcy jednak namówili ją, by im poczytała. Przeczytała im opowieść o trzech małych myszkach. Zawsze był wielki ubaw, kiedy Soffia czytała chłopcom. Była taka wesoła i śmiała się wtedy, gdy chłopcy się śmiali. Obrazki z myszkami wydawały się Soffi takie słodkie.

- O mój Boże, czyż one nie są rozkoszne - powiedziała i wzruszyła ramionami. Wróciła jednak do pracy.

Anna Jona cieszyła się na myśl o bierzmowaniu. Wiedziała, że dostanie dużo prezentów. Tata nie chciał słyszeć o prezentach, jednakże Anna Jona wiedziała, że je dostanie.

- Ty nic nie robisz, a dostaniesz wszystkie prezenty - powiedział Jon Oddur. - My robimy o wiele więcej niż ty.

Często chodzili do sklepu kiedy Soffi zabrakło czegoś do pieczenia ciast.

- Jednakże Soffia robi najwięcej, powiedział Jon Bjarni. - Ona powinna dostać wszystkie prezenty.

Wieczorem, kiedy chłopcy leżeli już w łóżkach, kontynuowali rozmowę o niesprawiedliwości dostawania prezentów.

- Może powinniśmy dać Soffi prezent z okazji bierzmowania? - powiedział Jon Oddur.

- Co możemy jej dać? Nie mamy pieniędzy - odpowiedział smutny Jon Bjarni.

- Spróbujmy wybadać, czego Soffia potrzebuje - powiedział zamyślony Jon Oddur.

W pewnym momencie Jon Bjarni wpadł na pomysł.

- Jon Oddur, wiem, co Soffi wydaje się najśłodsze na świecie.

- Co? - zapytał podekscytowany Jon Oddur.

- Myszy - powiedział Jon Bjarni i popatrzył na brata. - Pamiętasz jak zachwycała się myszkami w książce?

- To będzie przyjemność wręczyć jej myszkę. Żywą myszkę. Nigdy nie będzie samotna, ponieważ jej córka mieszka w Akureyri.

Wydawało im się, że był to najlepszy pomysł, jaki dotychczas mieli.

- Ale jak zdobędziemy mysz? - powiedział załamany Jon Bjarni.

Wymyślili, że skonsultują to z Joim łobuziakiem. On łapał czasem myszy i rzucał nimi w dziewczyny.

Dzień później skonsultowali to z nim.

- Musicie mi zapłacić - powiedział Joi. - Nie możecie nic powiedzieć mojej mamie.

Bracia obiecali, że tak właśnie zrobią.

Zbliżał się ten ważny dzień. W sobotę przed bierzmowaniem w domu było tak czysto, że najlepiej byłoby, gdyby bracia nie wchodzili do środka. Po południu odezwał się Joi.

Spotkali się w piwnicy. Joi wskazał na pudełko po butach, które znajdowało się w rogu.

- Dostaniecie ją za trzysta koron - powiedział zadowolony z samego siebie.

Chłopcy nie wierzyli własnym oczom. Przez malutką dziurkę widać było dwa małe oczka, które świeciły w ciemnym pudełku.

- Nie przegryzie dziury? - zapytał Jon Bjarni.

- Nakarmiłem ją płytami azbestowymi - powiedział Joi.

Jego pomysły nie znały granic. Ukryli pudełko i poszli do domu. Poprosili tatę o sto pięćdziesiąt koron dla każdego. Tata pomagał Soffi i mamie, więc nie miał czasu rozmawiać z chłopcami.

- No dobrze, tylko raz - powiedział i dał im pieniądze.

Najbardziej zadowolony był Joi, kiedy dostał pieniądze.

- Pamiętajcie, aby nikomu nie mówić skąd ją macie - powiedział.

Bracia obiecali mu to.

Chłopcy byli bardzo zadowoleni. To była naprawdę przyjemność rozweselić Soffię. Prawdę powiedziawszy dawali Soffi czasem w kość.

- Musimy zapakować pudełko w taki ładny, dekoracyjny papier. Dokładnie tak samo jak to robi mama - powiedział Jon Bjarni.

Papier dostali od mamy. Myślała ona, że zamierzają oni dać coś Annie Jonie z okazji bierzmowania, dlatego więc uśmiechnęła się, dała papier, wstążeczki i taśmę klejącą. Chłopcy spojrzeli jeden na drugiego. Nie zamierzali dać żadnego prezentu Annie Jonie. Zamierzali rozweselić Soffię.

Długo zajęło im pakowanie prezentu.

- Musi być dziura w papierze - powiedział Joi -żeby mysz mogła oddychać.

Włożył również do pudełka kawałek żółtego sera, aby myszka nie była głodna.

W końcu z pudełka zrobił się udekorowany prezent z zawiązaną wokół wstążeczką. Następnie poprosili Joego o wypełnienie bilecika dołączonego do pudełka. „Wszystkiego najlepszego z okazji bierzmowania, kochana Soffiu, twoi Jon Oddur i Jon Bjarni”. To był najładniejszy prezent na świecie. Tak właśnie miał czekać do jutra rana.

Chłopcy byli bardzo zadowoleni, kiedy wchodzili po schodach na górę. To będzie najszcześniejszy moment w życiu Soffi.

Na dole, w piwnicy pod stosem zabrudzonych ubrań było pudełko, z którego dochodziło cichutkie chrobotanie, jeśli by uważnie posłuchać.

Kiedy Anna Jona przyjęta została do grona katolików i Soffia dostała prezent z okazji bierzmowania

Nadszedł dzień bierzmowania Anny Jony. Cała rodzina, oprócz Maggi, zamierzała iść do kościoła. Soffia była w domu. Zaopiekowała się Maggą oraz przygotowywała wszystko dla gości.

Nigdy przedtem Jon Oddur i Jon Bjarni nie mieli tak nażelowanych włosów jak właśnie tej niedzieli. Przyrzekli rodzicom zachowywać się przyzwoicie w kościele. Babcia smok też z nimi była.

Kościół był pełen ludzi. Kiedy bierzmowana młodzież wchodziła do kościoła, Jon Oddur trącił brata łokciem.

- Nie ma z nimi Anny Jony...

Zamierzał powiedzieć coś więcej, ale babcia smok stanowczo na niego spojrzała. Wtedy to zobaczyli Annę Jonę, mimo iż trudno było ją dostrzec. Wszystkie dziewczyny wyglądały identycznie. Miały głupawe loki na głowie i białe sukienki.

Rozpoczęła się ta bezkońca trwająca ceremonia. Najpierw strasznie długo śpiewano, a potem często i długo mówił ksiądz. Obok Jona Bjarnego siedziała starsza kobieta, która ciągle wyjmowała chusteczkę. Wtedy zobaczył, iż płakała. Strumienie łez spływały jej po policzkach. Pokazał ją Jonowi Oddurowi. Jon Oddur odwrócił się do babci i spytał, co stało się tej kobiecie.

- Ciii - powiedziała babcia smok.

Jednak Jon Oddur nie był zadowolony z odpowiedzi, której udzieliła mu babcia.

- Może ma ona najbrzydsze dziecko - wyszeptał do babci. Kącikiem oka zauważył, że babcia delikatnie uśmiechnęła się.

- Ciii - powiedziała.

Bracia o mało co również nie zaczęli płakać, ponieważ tak strasznie się im nudziło. Wtedy to myśli ich skierowały się ku domowi, a ściślej mówiąc ku piwnicy. Ożywili się natychmiast. Nareszcie będą ich wszyscy chwalić za to, jak zadbali o Soffię. No i przede wszystkim, jak bardzo będzie ona zadowolona.

- Moje kochane dzieciaczki - powie i zawinie ręce w fartuch.

Bierzmowanie nareszcie dobiegło końca. Tata, mama, tata Anny Jony i jego żona oraz cała gromada nieznanych kuzynek i kuzynów ruszyła w stronę domu na przyjęcie. Na czele całej grupy była babcia smok i jej dziup.

Soffia, z uroczystym wyrazem twarzy i w swojej najładniejszej sukience witała wszystkich w domu. Łzy spływały jej po policzkach, kiedy całowała Annę Jonę. Wszyscy ją ściskali i całowali, a większość z nich przy tym płakała. Chłopcom nie wydawało się w tym nic dziwnego, zważywszy na to, jak Anna Jona się czasem zachowuje. Teraz jednak była spokojna

Chłopcy nie wierzyli własnym oczom, kiedy ujrzeli stół w pokoju dziennym. Było na nim co najmniej tysiąc tortów. To jednak nie równało się z ilością prezentów. Było ich nie mniej niż tysiąc. Tak przynajmniej wydawało się chłopcom.

- Jedno jest pewne. Zamierzam przystąpić do bierzmowania - powiedział do brata Jon Bjarni zezując na jedno oko.

Chłopcy nigdy wcześniej nie widzieli tak wielu gości. Wszyscy musieli ich pozdrowić i zagadnąć do nich słowem. Jednak nie było to nic znaczącego. Większość z nich mówiła to samo, a mianowicie jacy są już duzi. Niektórzy mówili: „ale wy już podrośliście“, mimo iż nigdy wcześniej ich nie widzieli na oczy. Mówili także, że chłopcy są podobni do tych i do tamtych. Jedna z kuzynek powiedziała, że są oni żywą kopią swojej mamy, druga zaś, że są zupełnie tacy sami, jak ich nie żyjący już dziadek, mąż babci smok. To akurat wydało się Jonowi Oddurowi niezbyt kulturalne, ponieważ na obrazie, który wisiał w salonie, miał on zaledwie kilka włosów na głowie. Pewnego razu Jon Bjarni wytłumaczył bratu, dlaczego

dziadek tak wyglądał. Był on aniołem, a wszystkie anioły są łyse. Jednak Jon Oddur nie był do końca przekonany o słuszności tej teorii.

Chłopcy ocknęli się dopiero wtedy, kiedy Anna Jona zaczęła otwierać prezenty. Prezent dla Soffi był nadal na dole w piwnicy.

Czmychnęli w dół schodami. Pudełko było na swoim miejscu i niebawem znalazło się na stole pośród reszty prezentów.

Anna Jona rozpakowywała prezent po prezencie. Już dawno nie była taka radosna. W rzeczywistości była miła tylko z wyglądu. W końcu przyszła kolej na ich pudełko. Anna Jona zawahała się, kiedy przeczytała bilecik dołączony do prezentu. Zawołała Soffię. Ta podekscytowana przybiegła z kuchni.

- Tu jest coś dla Ciebie Soffiu.

Wszyscy zdziwili się i podeszli bliżej, aby to zobaczyć.

- Wszestkiego najlepszego z okazji bierzmowania...

Goście zaczęli się śmiać, a Soffia potrząsnęła prezentem. Kochane dzieciaczki, zawołała i zaczęła odwijać prezent. Przystawiła go do ucha.

- Słyszę jakieś tykanie. Myślę, że może to być budzik - powiedziała zadowolona i otworzyła paczkę.

Mysz, uradowana z oswobodzenia wyskoczyła z pudełka, czmychnęła ze stołu na parapet, a później to już Bóg wie gdzie. Zrobiło się potworne zamieszanie. Goście wrzeszcząc wskakiwali na krzesła i stoły. Kuzynka Juliana zbladł, po czym ugięły się pod nią kolana i upadła na podłogę. Chłopcy nie rozumieli całej tej wrzawy. Na środku stała zakłopotana Soffia. Wyglądało również na to, że mama zaraz się rozpłacze.

Tata oraz tata Anny Jony ocknęli się, zdjęli marynarki, z kuchni przynieśli zmiotki i rozpoczęli żarliwą pogon za biedną myszką. Ktoś próbował polewać wodą kuzynkę Julianę.

Ta zabawa rozprzestrzeniła się na cały dom. Tata otworzył drzwi wejściowe i wygonił mysz na korytarz. Tam stała dygocąc ze strachu Anna Jona. W tym samym momencie zbiegła ona schodami w dół, wprost do mieszkania mamy Joego. Ta zdziwiona gapiała się na Annę Jonę, a później na mężczyzn, którzy ze zmiotkami w rękach biegli tuż za nią. Kobieta nie zauważyła jednak myszy.

- Wydaje mi się, że to niezbyt stosowny dzień, by wychowywać dziecko - powiedziała do taty.

Myślała bowiem, że ścigają oni Annę Jonę, tak samo jak ona ściga Joego.

- Co się stało? - zapytała Annę Jonę.

Ojcom udało się w końcu wygonić mysz z bloku. Zatrzasnęli za sobą drzwi. Spoceni i zmęczeni weszli na górę. Po drodze spotkali Annę Jonę i mamę Joego. Pokręciła ona tylko głową i nic z tego nie rozumiała. Za jej plecami stał Joi i z zafascynowaniem patrzył na wojowników.

Przyjęcie powoli wracało do normy. Rzec by można, że goście rozbawieni byli tą całą sytuacją.

- Jedna mała myszka wydaje się człowiekowi obojętna - powiedział mężczyzna, który wcześniej wskoczył na komodę nieżyjącego dziadka.

Okazało się, że teraz wszystkim strasznie podobały się myszki. Mama poklepywała kuzynkę Julianę, natomiast zupełnie ignorowała chłopców.

Nie zamieniła z nimi ani jednego słowa aż do momentu, kiedy wyszli wszyscy goście. Wtedy to chwyciła ich i zaczęła przesłuchanie o przygodzie z myszą.

- Zamierzaliśmy tylko rozweselić Soffię i pokazać jej, że nie jest sama, ponieważ jej córka mieszka w Akureyri - powiedział Jon Bjarni.

- Skąd wzięliście mysz? - zapytała mama.

Chłopcy zamilkli. Soffia stała tuż obok i zawinęła ręce w fartuch.

- Kto wam pomógł napisać na bileciku dołączonym do prezentu? - zapytał tata.

Zawsze musi on myśleć o takich szczegółach. Bracie spojrzeli jeden na drugiego. Tata trzymał w ręku bilecik.

- Jego autor powinien popracować nad ortografią - powiedział.

Ktoś zapukał do drzwi. Soffia wpuściła do mieszkania Joego i jego mamę. Kobieta chciała zakomunikować im coś ważnego. Chłopcy umierali z przerażenia.

- Johannes - powiedziała mama Joego i pchnęła go w kierunku taty.

- Ja, ja chciałbym prosić o wybaczenie i proszę bardzo - powiedział Joi i podał mu trzy stukoronowe banknoty.

Mama Joego rozpoczęła swoją mowę. Powiedziała, że to, iż niektórzy ludzie nie dbają o swoje dzieci, nie świadczy o tym, iż ona nie dba. Zauważyła ona, że Johannes znalazł się w posiadaniu pieniędzy, które dostał za załatwienie braciom myszy. Przyznał się on do swojego udziału w tej sprawie po tym, jak dostał kilka klapsów. Joi stał za swoją mamą i pokazywał braciom język.

- Johannes nie jest złym chłopcem - mocno zaakcentowała mama Joego..

- Na pewno nie jest dobry z ortografii - powiedział tata, a mama Joa głośno westchnęła.

- Co ci mówiłam? - wrzeszczała Joemu do ucha.

Odwróciła się na pięcie i pchnęła Joego przed siebie. W tym momencie weszła do środka Anna Jona. Joi uniósł do góry nogę i machnął nią w powietrzu imitując kopnięcie Anny Jony w pupę. Tę sztuczkę chłopcy długo ćwiczyli bez rezultatu. Słyszeli, jak mama Joego krzyczała coś na temat ortografii. Słysząc to było na całej klatce schodowej.

- Mój Boże - powiedziała mama.

- Oj, moje biedactwa, zamierzali mnie tylko rozweselić. Swoją Soffię...- powiedziała i wzruszyła ramionami.

- Jesteście pomyleni - powiedziała Anna Jona.

- Wspaniale się wszystko udało - powiedziała Soffia i opadła na kanapę. - Twoja kuzynka Maria powiedziała, że nigdy jeszcze nie była na takim przyjęciu z okazji bierzmowania.

- Akurat w to wierzę - odparł tata.

Chłopcy zostali położeni do łóżek.

Mama, tata i Soffia siedzieli w salonie i pili kawę, kiedy usłyszeli dreptanie czterech małych stópek. Chłopcy weszli do pokoju, a Jon Bjarni podał Soffi książkę.

- Jest dla ciebie, bo mysz uciekła - powiedział.

Soffia spojrzała na *Trzy małe myszki* i uśmiechnęła się. Ucałowała ich obydwu.

- Jesteście niemożliwi, małe szkraby ale macie jeszcze czas, aby dorosnąć.

Jon Bjarni wciągnął głęboko powietrze.

- Anna Jona może dostać pieniądze, które oddał Joi - powiedział zdecydowanie. - Obydwoj tak zdecydowaliśmy. Czy to wystarczy na gazetę, taką smutną gazetę? - zapytał i spojrzał na Annę Jonę.

Ta zachichotała.

- Jesteś strasznie niemądry - powiedziała.

Kiedy Jon Oddur i Jon Bjarni odkryli, co znaczy prawda

Dopiero co bierzmowanie i jego przygotowania dobiegły końca, gdy zupełnie coś nowego pojawiło się na horyzoncie. Zbliżały się wybory. Mama tak bardzo interesowała się polityką, że zawsze musiała dzwonić do jakichś ludzi, sprzedawać kupony na loterię albo robić jeszcze coś innego. Chłopcy słyszeli, że dorośli zawsze rozmawiali o czymś, co nazywali polityką. Najpierw wydawało im się, że słyszą zupełnie inne słowo, a mianowicie bijatyka. To jednak nie wydawało im się takie zabawne. Tata wytłumaczył im, co znaczy słowo polityka. Powiedział, że mówi ona o tym, jak należy rządzić krajem. Chłopcom jednak wydawało się to raczej nudne.

I nie tylko im. Wielu innym również. Chłopcy słyszeli, że babcia smok nie chciała, aby mama należała do tej partii, w której jest ona, tylko do zupełnie innej. Tata nie należał ani do partii mamy, ani do partii babci smok. Mama Joego powiedziała, że kobiety nie powinny w ogóle zbliżać się do polityki oraz że mama jest jakaś dziwna, skoro się tym zajmuje.

- Małe biedactwa - powiedziała ona do Jona Oddura i Jona Bjarnego.

Im wcale nie wydawało się, że są biedni.

Soffia nie należała do żadnej partii. Mówiła, że cała polityka to jedna wielka głupota. Jeden raz zagłosowała na jakiegoś strasznie dobrego kandydata, ale ten już dawno nie żyje. Sofia oddawała zawsze swój głos na jego partię, która w rzeczywistości już dawno nie istniała.

Dyskusje o polityce zawsze odbywały się podczas jedzenia. Czasem przychodzili panowie i panie, którzy byli bardzo wściekli i mówili źle o innych ludziach. Chłopcom jednak zabronione było przysłuchiwanie się temu. Nauczyciel Anny Jony startował w wyborach jako reprezentant jakiejś partii. Pewnego razu, mama, rozmawiając z jedną z koleżanek partyjnych, powiedziała, że jest on strasznym głupkiem.

- Czy nauczyciele mogą być głupkami? - Jon Bjarni zadał pytanie Annie Jonie.

- Tak, naprawdę mogą być - odpowiedziała Anna Jona.

To wydało się chłopcom bardzo niezwykle.

Im bliżej było do wyborów, tym więcej było do roboty. Jednego dnia chłopcy roznosili ulotki dla mamy, następnego dla taty. Ludzie jednak nie wydawali się zbyt chętni, by je czytać. Jeden z panów był w tak złym humorze, iż cisnął w nich ulotkami, drugi zaś powiedział, że wylądują prosto w koszu na śmieci. Pewnego razu, w gazecie ukazało się duże zdjęcie nauczyciela Anny Jony i starsza pani, która szła ulicą powiedziała: „Ten kłamca!”. Jon Oddur i Jon Bjarni strasznie się zdziwili, kiedy to usłyszeli. Nigdy dotąd nie słyszeli, aby dorośli ludzie mówili tak źle o sobie nawzajem, jak właśnie teraz.

Przedyskutowali to z mamą i tatą. Rodzice powiedzieli im, iż na Islandii wszyscy mogą mieć swoje własne zdanie i dlatego też bardzo niekulturalnie jest mówić źle o tych, którzy mają odmienne zdanie niż my sami. Mama nie wspomniała nic o tym, że powiedziała o nauczycielu Anny Jony, iż jest strasznym głupkiem. Może po prostu zapomniała. To jednak nie było fair w stosunku do taty, ponieważ byli oni w tej samej partii.

- Człowiek powinien szanować prawdę i być wierny swoim przekonaniom - powiedziała mama.

To stwierdzenie wydawało się chłopcom bardzo prawdziwe.

W końcu nadszedł długo wyczekiwany dla wszystkich dzień wyborów. Wtedy właśnie wszyscy, którzy mieli ukończone 18 lat, mogli głosować na swoich kandydatów do parlamentu. Jon Bjarni stwierdził, że czuje się pokrzywdzony z tego powodu, iż nie może głosować tak jak dorośli. Chciał on bowiem, aby do parlamentu dostał się ktoś, kto sprawił, by kraj stał się zabawny dla dzieci. Nikt jednak nie zapytał o zdanie dzieci. Jon Bjarni często dyskutował na tematy polityczne z Ellim - sprzedawcą ryb. Najgorsze jednak było dla niego to, że Elliemu nie odpowiadała żadna partia. Mówił on bowiem, iż wszyscy ci, którzy startują w wyborach są osłami i wariatami. Kiedy Jon Bjarni wspomniał, że dzieci też powinny mieć prawo głosu, wtedy Elli powiedział, że to niemożliwe.

- Czasem dzieci giną na wojnie - powiedział Jon Bjarni do Ella. - I wcale nie chcę, aby była wojna.

- Masz rację - odpowiedział Elli. - Chłopaku, powinieneś być w parlamencie. Przyrzekam, powinieneś być w parlamencie.

Niestety tym razem Jon Bjarni nie kandydował do parlamentu. Rodzice zabrali ze sobą chłopców na miejsce głosowania. Była ładna pogoda i bracia ubrani zostali w odświętne ubrania. Przy szkole, tam gdzie ludzie głosowali, dużo się działo. Ludzie wchodzili i wychodzili z budynku w odświętnych ubraniach, a niektóre dzieci miały w rękach małe flagi.

Przed szkołą stał nauczyciel Anny Jony wraz ze swoją żoną. Mama z tatą przekazali im pozdrowienia i zatrzymali się, by zamienić kilka słów.

- Jakie są prognozy? - powiedział przyjaźnie tata.

Mama się nie odzywała.

- Hm, to się okaże - powiedział nauczyciel Anny Jony pozdrawiając ludzi na prawo i lewo.

Sądził, że zna wszystkich. Żona jego też się ciągle uśmiechała.

- Przystojni chłopcy - powiedział zawadiacko nauczyciel i pogłaskał Jona Oddura po głowie.

Jon Bjarni zdziwiony był tym, jak wiele osób pozdrawiało nauczyciela. W końcu jednak nie wytrzymał i zapytał:

- Myśli pan, że zostanie pan wybrany? - zapytał nauczyciela.

Ten uśmiechnął się do niego.

- Nawet jeśli jest pan strasznym głupkiem? - kontynuował Jon Bjarni.

Nauczyciel przestał się uśmiechać.

- Dziecko, co ty mówisz? - powiedział zdziwiony.

Jon Bjarni był onieśmielony. Mama z tatą gapili się na swojego syna.

- Mama mówi, że jest pan strasznym głupkiem - powiedział nieśmiało Jon Bjarni. Zauważył, że mama poczerwieniała na twarzy. Wiedział więc, że nie była zachwycona tym, co powiedział. Postanowił dodać jeszcze i powiedział:

- Anna Jona też tak mówi.

Jon Bjarni nie rozumiał, dlaczego dorośli tak zareagowali na to, co powiedział. Wszyscy zaczerwienieni stali w miejscu i gapili się na siebie nawzajem. Twarz mamy płonęła czerwienią. Jon Bjarni wiedział, że trzeba mówić prawdę i kończyć zaczęte sprawy.

- Kiedy poszedłem z gazetką do starszej pani Rosy, z gazetką, w której było pana zdjęcie - powiedziała mi, że jest pan oszustem. - Powiedział do nauczyciela i uśmiechnął się nieśmiało.

Nauczyciel pobrał wokół nosa, ale nic nie powiedział.

W tym momencie podszedł ktoś, by pozdrowić nauczyciela, więc mama z tatą wykorzystali okazję, aby się oddalić. Ciągnęli chłopców tak mocno, jakby chcieli ich rozerwać na kawałki.

- Już nie żyję - powiedziała mama, kiedy oddalili się kawałek.

Jon Bjarni przestraszony patrzył na swoją matkę.

- Jesteś atrakcyjna? - zapytał pełen obaw.

Jon Bjarni nigdy nie zapomina tego, co już kiedyś usłyszał.

Mama i tata spojrzeli na siebie, po czym wybuchnęli śmiechem. Mama omal co nie przewróciła się ze śmiechu.

- O Jezu - wypowiadała pomiędzy kolejnymi wybuchami śmiechu.

Tata też się śmiał.

- Prawda jak oliwa, zawsze na wierzch wypływa - powiedział ni z tego, ni z owego.

Kiedy wrócili do domu, rodzice zrobili Jonowi Bjarnemu wymówki za to, iż zachował się niestosownie wobec nauczyciela.

- Ale ja tylko powiedziałem prawdę - odpowiedział Jon Bjarni.

Mama jednak nie przyjęła tego do wiadomości. Powiedziała, że nie mogą rozgadywać wszystkiego tego, co usłyszą w domu. Jon Bjarni nie mógł tego zrozumieć.

- Czy człowiek nie powinien zawsze mówić prawdy? - zapytał.

- Tak - przyznała mu rację mama, ale czasem lepiej jest zachować prawdę tylko dla siebie.

Jon Oddur i Jon Bjarni, kiedy leżeli już w swoich łóżkach, dyskutowali nad tym przez chwilę.

- Wiesz co myślę? - powiedział Jon Oddur. - Myślę, że dorośli nie zawsze mówią prawdę.

Oko Jona Bjarnego opadło zupełnie w stronę nosa.

- Dlaczego tak myślisz? - zapytał.

- Słyszałem, jak Soffia kłamała - odpowiedział Jon Oddur.

- Naprawdę? - powiedział jego brat.

- Tak. Pewnego razu narzekala, że Joi umorusał całe schody. Ziemia była na całej klatce schodowej, a Soffia dopiero co umyla całe schody aż na sam dół. Powiedziała o Joim, że jest diabłem. Później spotkała na schodach mamę Joego, która spytała: „Kto tak nabrudził na schodach? Chyba nie Johannes?” I wiesz co odpowiedziała Soffia? Co?

- Nie - odpowiedział Jon Bjarni.

- Powiedziała: „Nie, oczywiście nie? Wytrę jeszcze raz.” Nie wydaje ci się, że Soffia zachowała się dziwnie?

- Tak - Jonowi Bjarnemu tak właśnie się wydawało. - Soffia też nie ceni wysoko prawdy - powiedział zasmucony.

Wtedy zasnęli.

Rano, kiedy się obudzili, mama z tatą prawie wcale nie spali. Obserwowali przez całą noc wybory w telewizji. Teraz właśnie podane zostały wyniki. Partia, na którą głosowała mama przegrała najbardziej, partia taty również przegrała. Babcia smok wpadła na poranną kawę. Była pełna życia, ponieważ przespala całą noc.

- Gratuluję wygranej - powiedział tata, kiedy babcia jak burza wkroczyła do środka. Jej partia wygrała wybory.

- O tak, naród nadal podejmuje sensowne decyzje - odpowiedziała krótko.

Rano, kiedy przyszła Soffia, Jon Bjarni spytał ją, czy jej partia wygrała czy przegrała.

- Aj, ja nic o tym nie wiem, kochanie. Nie słyszałam nic, by o niej wspomnieli - powiedziała Soffia i wzięła łyk kawy.

Wyruszyć w daleką podróż

Ochłodziło się i jesień wkroczyła już do ogrodów. Mama wróciła po urlopie do pracy, a tata pochłonięty był przygotowaniami do semestru zimowego w szkole. Soffia wróciła z urlopu w Akureyri wesoła i pełna życia. Przez cały urlop opiekowała się dziećmi córki oraz chodziła z

wizytą po wszystkich domach w Akureyri. Nasza Soffia zna tak wielu ludzi. Nie wspomniała jednak słowem, że dzieci córki są dobrze wychowane.

Soffia opiekowała się teraz chłopcami przez cały dzień, ponieważ bracia skończyli już pobyt w przedszkolu. Mieli już 6 lat i jesienią zaczynali szkołę, prawdziwą szkołę. W przedszkolu godnie ich pożegnano. Ostatniego dnia mama pozwoliła im zanieść tort lodowy, a panie opiekunki zorganizowały przyjęcie dla całej grupy. Na koniec zrobiono całej grupie zdjęcie, na którym Jon Oddur i Jon Bjarni znajdowali się pośrodku.

A właśnie. Prawdopodobnie zapomniałam wam powiedzieć, dlaczego Jon Oddur i Jon Bjarni są zarówno rówieśnikami oraz braćmi. Są oni bliźniakami. Bliźnięta przychodzą na świat w ten sposób, że z brzucha mamy zamiast jednego dziecka, tak jak wtedy, gdy urodziły się Magga i Anna Jona, rodzą się w jednym momencie dwaj chłopcy. Właśnie tak jak Jon Oddur i Jon Bjarni. To nie zdarza się zbyt często, ale też i nierzadko. Bracia z przerażeniem myślą często o tym, co by było, gdyby dwie Maggi przyszły na świat w jednym momencie.